

Justitie

SEC

Tijdschrift over samenleving en criminaliteitspreventie • oktober 2002 • 16e jaargang • nummer 5

Misdaad in de EU

Cambuur wint Roethofprijs

**Grip op plegers
huiselijk geweld**

**Tips tegen fraude
in bedrijfsleven**

**Veilig Op Straat-
team in Flevoland**

**Risicolanden voor
kindersekstoerisme**

**Geen veiliger wijk
met Justitiekantoor**

02/100

Inhoud

3 SEC-snippers

5 Hein Roethofprijs

Het **project** Helden rond de Velden van voetbalclub Cambuur, de gemeente Leeuwarden, de politie Mid-den Friesland en Het Buro heeft de Hein Roethofprijs 2002 gewonnen. Een **verslag** van de uitreiking in kasteel De Wittenburg te Wassenaar.

7 Crimi-trends

Volgens het **jaarlijkse** statistisch overzicht van Home Office is de geregistreerde criminaliteit in de EU in de periode 1996-2000 met 1% **toegenomen**. Nederland behoort met 9% tot de koplopers. Van alle EU-hoofdsteden heeft **Amsterdam** het hoogste moordcijfer.

10 VOS in Flevoland

In Flevoland houden probleemjongeren samen met de politie toezicht op straat. De effecten van het Veilig Op Straat-**team** zijn geëvalueerd en **stemmen** tot tevredenheid.

12 Huiselijk geweld

Het Amsterdamse Geweld in Relaties Interventie Project (GRIP) is een **daderprogramma** voor plegers van huiselijk geweld. De instroom laat te wensen over, aldus de evaluatie door het bureau Ipsos Facto.

15 Kindersekstoerisme

In opdracht van het ministerie van Justitie is geïnventariseerd van welke landen bekend is dat er kindersekstoerisme plaatsvindt. Ook is nagegaan welke landen een gereede kans lopen zich als zodanig te ontwikkelen.

Foto: Laif, Hollandse Hoogte

19 Samenwerken in 10 stappen

De onlangs ontwikkelde handreiking *De 10 stappen van publiek-private samenwerking* is bestemd voor de politie, maar biedt ook andere partners inzicht in de valkuilen van publiek-private samenwerking.

21 Justitie in de Buurt

Uit een onlangs door het IPIT en Intomart uitgevoerd onderzoek blijkt dat Justitie in de Buurt (Jib) voor burgers en **samenwerkende** partners een toegevoegde waarde heeft. Met de veiligheid is het echter niet beter gesteld dan in **vergelijkbare** wijken zonder Jib.

Foto: Auke Pluim

25 Boekbespreking

De roep om meer veiligheid is paradoxaal, omdat de burger tegelijk niet gediend is van een bemoeizuchtige overheid. Hans Boutellier noemt deze paradox de **veiligheidsutopie** en schreef er een boek over.

27 SECond Opinion

Twee reacties van lezers: een op SECondant van december 2001 en een bijdrage waarin het artikel van Hans Willemse over de relatie tussen asielzoekers en criminaliteit in het juninummer van SEC weersproken wordt.

31 Bedrijfsleven

Tips tegen **interne** fraude en aandacht voor het Keurmerk Veilige Goederen waartoe Groot-Brittannië onlangs het initiatief heeft genomen.

34 Buitenlandse bladen

36 SECondant

Foto voorpagina: Geert van Kesteren, Hollandse Hoogte
Tekening SECondant: Frits Jansen

SEC-snippers

Ruim 20.000 klanten voor Halt

In 2001 zijn 20.186 cliënten naar een Halt-bureau verwezen. Het aantal verwijzingen is sinds 1996 (21.413) redelijk stabiel gebleven. De piek lag in 1999, toen 22.756 jongeren op een Halt-bureau terecht kwamen. Dit blijkt uit het jaarverslag van Halt over 2001.

De Halt-afdoening is bestemd voor jongeren die nog geen 18 jaar zijn, die als *first offender* te boek staan, het delict bekend hebben en niet in verzekerde bewaring zijn gesteld. Veelal bestaat de afdoening uit een werkstraf. Sinds Halt in 1995 in de wet verankerd is, is de politie verplicht deze jongeren naar een Halt-bureau te sturen. Het aantal doorverwijzingen naar Halt is sinds 1999 inclusief de Stop-reactie voor 12-minners.

Omdat nog niet alle Halt-bureaus op het nieuwe registratiesysteem zijn aangeslo-

ten, beperken de cijfers zich tot 56 van de 62 bureaus. Die laten zien dat 95% van de Halt-straffen en 91% van de Stop-reacties naar tevredenheid zijn afgerond. Vernieling, winkeldiefstal en vuurwerk vormen te zamen een ruime meerderheid van de gepleegde delicten bij de geslaagde afdoeningen (64% bij Halt en 69% bij Stop). Qua leeftijd ligt bij Halt de piek op 14 jaar en bij Stop op 11 jaar (zie tabel 1).

Tabel 1. Geslaagde Halt-afdoeningen en Stop-reacties naar leeftijd

Halt-afdoening:		Stop-reactie:	
12 jaar	6%	9 jaar	10%
13 jaar	16%	10 jaar	18%
14 jaar	23%	11 jaar	46%
15 jaar	21%	< 12 jaar	26%
16 jaar	18%		
17 jaar	11%		

Bron: jaarverslag Halt, 2001

Welzijn in de wijk

Op 29 november vindt te Amersfoort een congres plaats over de rol van welzijnsorganisaties bij het bevorderen van de veiligheid in de samenleving.

De gedachte achter het congres 'Welzijn versterkt veiligheid' is dat meer blauw op straat niet voldoende is om de veiligheid in wijken en buurten te verbeteren. De politie zal de samenwerking moeten zoeken met het welzijnswerk en andere maatschappelijke organisaties. De vraag hoe dat optimaal gestalte kan krijgen, staat centraal tijdens het congres. Bovendien moet de gedachtewisseling uitmonden in het opzetten van minstens

vijf pilots in vijf verschillende gemeenten, waarbij ook de burger zijn verantwoordelijkheid neemt en betrokken wordt bij de aanpak. De ontwikkeling van gedragscodes zal in deze pilots een belangrijke plaats innemen. Het is de bedoeling dat de pilots wetenschappelijk gevolgd, eventueel bijgestuurd en geëvalueerd zullen worden. Voor meer informatie en deelname aan het congres (kosten 175 euro, exclusief btw): Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie Producties, telefoon 078 - 614 43 62, e-mail smvp@indi.nl.

Ten aanval tegen kindermishandeling

Op 20 november, de dag van de Rechten van het Kind, organiseert de actiegroep RAAK in de Amsterdamse Rai een manifestatie en symposium tegen kindermishandeling.

RAAK staat voor Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling. Ze streeft naar een Radicaal Andere Aanpak van Kinderzorg in ons land. Tijdens het symposium zal onder meer een aanvalsplan tegen kindermishandeling ontvouwen worden door RAAK-voorzitter prof. Dries van Dantzig. Voor meer informatie over de bijeenkomst (kosten 50 euro, exclusief btw): Logacom, telefoon 020 - 320 33 64, e-mail respond@logacom.nl.

Probleemjongeren op het ondernemerspad

Op 19 september is in Maastricht de Nederlandse afdeling van de National Foundation for Teaching Entrepreneurship (NFTE) opgericht. De NFTE onderricht probleemjongeren in de kneepjes van het vrije ondernemerschap.

De NFTE werd in 1987 opgericht in The Bronx (New York). Inmiddels is ze in meer dan tien landen actief. De organisatie biedt intensieve cursussen ondernemerschap aan jongeren die maatschappelijk buiten de boot dreigen te vallen. Liever dan van kansarme jongeren spreekt de NFTE van kanszoekende jongeren, want het feit dat deze jongeren om welke reden dan ook in een achterstandspositie zijn geraakt, betekent volgens haar nog niet dat ze kansarm hoeven te zijn.

De cursus wordt gegeven door ervaren ondernemers en managers uit het bedrijfsleven. Alvorens aan het einde van de cursus hun certificaat in ontvangst te nemen, presenteren de deelnemende jongeren hun eigen ondernemersplan. De ervaringen in het buitenland leren dat sommige jongeren inderdaad een eigen bedrijf beginnen. Vaker leidt de cursus tot het volgen van andere opleidingen. Bijkomend voordeel is dat de jongeren een netwerk opbouwen in het bedrijfsleven.

Hoewel de NFTE begint in Limburg, is het de bedoeling dat in heel het land ondernemerscursussen worden aangeboden. De provincie Limburg heeft 100.000 euro beschikbaar gesteld en ook het bedrijfsleven sponsort de NFTE.

De dader de deur uit

De politie moet meer bevoegdheden krijgen om na een geweldsincident in de huiselijke sfeer in te grijpen. Voor slachtoffers van huiselijk geweld moet het eenvoudiger zijn om de dader het huis uit te laten plaatsen en een contactverbod op te leggen.

Deze aanbevelingen doet het Verweij-Jonker Instituut in zijn rapport *Interventie door uithuisplaatsing*. Het Verweij-Jonker Instituut heeft in opdracht van het ministerie van Justitie onderzocht hoe Duitsland en Oostenrijk omspringen met de uithuisplaatsing van plegers van huiselijk geweld. In vergelijking met deze landen zijn de mogelijkheden van de Nederlandse politie beperkt. Zo kan ze de dader alleen naar het politiebureau meenemen, als sprake is van heterdaad of van zeer ernstige vormen van geweld. Justitie zal de komende maanden bestuderen hoe de aanbevelingen het beste vorm kunnen krijgen. Behalve wetgeving is het immers ook nodig in infrastructuur voorzieningen te treffen, zodat de slachtoffers ondersteund worden, de dader een behandeling kan krijgen om herhaling te voorkomen en de samenwerking tussen politie, justitie en hulpverlening geoptimaliseerd wordt.

Fietsdiefstalpreventie in Amsterdam

Op 5 oktober is in de stromende regen op het Amsterdamse Beursplein het officiële startsein gegeven voor de aanpak van fietsdiefstal. Van alle gestolen fietsen in Nederland wordt 10% in Amsterdam ontvreemd. De hoofdstad wil het probleem serieus aanpakken en heeft in februari ingestemd met het *Werkprogramma fietsdiefstalpreventie 2002-2006*. Het doel is onder meer het aantal aangiftes van fietsdiefstal in de stad te verdubbelen tot 42% en de diefstal van fietsen in vijf jaar tijd met 25% terug te dringen. Foto: Ivoline van Erpecum.

Jongeren aan de slag

Start Foundation organiseert op 26 november in Utrecht een studiedag over het motiveren van onwillige jongeren opdat zij zich bezinnen op hun (arbeids)toekomst en daar serieus mee aan de slag gaan.

Tijdens de studiedag komen vijf thema's aan de orde: motiveren van jongeren in een gedwongen setting, jongeren

een eigen actieplan laten maken, groepsgewijs motiveren (via de *peer group*), rol en houding van de begeleider en de kosten- en batenafweging die jongeren maken. De studiedag kost 50 euro, welk bedrag bestemd is voor een naaischool voor weduwen, wezen en oorlogsslachtoffers in Rwanda. Voor informatie: Start Foundation, telefoon 040 - 246 18 50.

Tekening: Hans Sprangers

Cambuur wint Roethofprijs

door Ivoline van Erpecum

Foto: Auke Pluim

Van heinde en verre kwamen ze in groten getale aanzetten. Uit het noorden, zuiden en westen van het land, uit Leeuwarden, Halderberge, Amsterdam, Rotterdam. Bussen reden af en aan, gleden met knarsende wielen over het grind van de oprijlaan naar het statige, negentiende eeuwse kasteel De Wittenburg te Wassenaar, waar op 28 oktober voor de zestiende maal de Hein Roethofprijs voor het beste preventieproject uitgereikt zou worden. Trots, maar toch ook wat gespannen mengden de genomineerden zich in het gezelschap van hoogwaardigheidsbekleders, journalisten, preventieambtenaren van Justitie en Binnenlandse Zaken, vertegenwoordigers

van universiteiten, onderzoeksbureaus en de beveiligingsbranche.

De redactie van SEC, sinds 1987 initiatiefnemer van de Roethofprijs, heette hen van harte welkom: de prostituees van het Rotterdamse project Koninginnen van de Nacht, de agenten van het Amsterdamse project Horeca Politie Kluizen, de gemeenteambtenaren, ouders en vrijwilligers van het Halderbergse project Veilig Honk en *last but not least* de agenten, ambtenaren, arbeidstoeleiders en Cambuur-vertegenwoordigers van het project Helden rond de Velden uit Leeuwarden. Voeg hieraan toe een buslading Haagse buurtbewoners, agenten en

ambtenaren van het project Nacht-preventie, dat vorig jaar de Roethofprijs won, en zie daar: de bonte wereld van preventiewerkers in een notendop, broederlijk verenigd in het gezamenlijk gedeelde ideaal om de criminaliteit een halt toe te roepen nog voordat deze de kans heeft gekregen de kop op te steken.

Anders dan tegenwoordig wel wordt gedacht en uitgesproken, delen de preventiewerkers dat ideaal met Justitie. Demissionair minister Piet Hein Donner benadrukte dat hij wel degelijk oog heeft voor preventie. Maar daar waar preventie niet het gewenste effect sorteert, zal de reactie van politie en justitie adequaat moeten zijn. Tevreden constateerde hij in zijn toespraak, waarin hij zijn gedachten liet gaan over de normen en waarden in onze samenleving, dat tegenover de calculerende burger die vrijheid-blijheid en eigenbelang hoog in het vaandel draagt, tal van eendrachtig uitgevoerde initiatieven staan om de veiligheid te bevorderen.

Feestje

Traditiegetrouw is de Roethofprijs een feest voor alle genomineerden. Elk van hen heeft zich immers op een bijzondere wijze onderscheiden door met succes bij te dragen aan een veiliger samenleving. Elk van hen kan dan ook rekenen op een bedrag van ten minste 5.000 euro, te besteden aan de preventie van criminaliteit. Dat er ook een winnaar moet zijn, hoort bij een prijs. Dat die winnaar behalve een bedrag van 20.000 euro ook nog eens

Het kunstwerk dat de winnaar van de Roethofprijs in ontvangst mocht nemen, symboliseert de samenwerking in het project Helden rond de Velden. Foto: Helen Ferdinand

mag genieten van extra veel publiciteit, is leuk meegenomen. Janny Lispet, die namens het vorig jaar winnende project Nachtpreventie van de Haagse Schilderswijk verantwoording aflegde van de besteding van het prijzengeld, kon daar uitgebreid van getuigen.

Wie dit genoegens thans zou mogen smaken, werd nog even in het midden gelaten. Alvorens bekend te maken welke genomineerde zich dit jaar Miss Preventie 2002 mocht noemen, liet juryvoorzitter Lien Vos-van Gortel (oud-burgemeester van Utrecht) eerst het oordeel van de jury over de uitverkoren projecten de revue passeren. Dat ging gepaard met een flitsende diaproductie van de genomineerde projecten. In drie minuten presenteerden Amsterdam, Halderberge, Leeuwarden en Rotterdam hun project en verhalen van het probleem waarmee ze geconfronteerd werden, de aanpak die ze ontwikkeld hadden en het resultaat van hun inspanningen.

Projectpresentaties

De politie van Amsterdam-Amstelland ontwikkelde het project Horeca Politie Kluizen om het wapen- en drugshef in het uitgaansleven te beteugelen. De verscherpte toegangscontroles in de horeca hebben er namelijk toe geleid dat de portiers steeds meer wapens en drugs inzamelen, waarmee ze zich niet altijd goed raad weten. Inleveren bij de politie betekent extra rompslomp. Daarom gebeurde het ook wel dat de goederen gewoon teruggegeven werden bij het vertrek van de klant. Dat hoeft nu niet meer, omdat de politie kluisjes in de uitgaansgelegenheden geïnstalleerd heeft, die ze iedere maandag zelf komt legen. "Een inventief antwoord op het toenemende geweld in het uitgaansleven", oordeelde de jury.

Even inventief is de beveiliging van onveilige fietsspaden voor schoolgaande kinderen in de gemeente Halderberge. Langs deze routes bieden vrijwilligers de scholieren in geval van nood een veilig heenkomen. De Veilige Honken zijn te herkennen aan een speciaal voor dit doel ontworpen bord bij de opvangpunten. De vrijwilligers – vaak bewoners, maar ook bedrijven – zijn gescreend, beschikken over een verklaring van goed gedrag en zijn uitgebreid geïnstrueerd. "Zeker op het platteland, waar jongeren extra kwetsbaar zijn op de vaak lange routes die ze naar school moeten afleggen, verdient deze aanpak, die ondanks de relatieve eenvoud zeer effectief is, absoluut navolging", aldus de jury.

Van een geheel andere orde is de problematiek van de prostituees aan de Rotterdamse Keileweg, die – vaak verslaafd en dakloos – er fysiek en geestelijk beroerd aan toe zijn. Of beter gezegd: waren. Carrie, columnist en eigenaresse van een kledingzaak, trok zich hun lot aan en organiseerde eind 2001 een modeshow waarin de dames als mannequin optraden. Dat vergde veel inzet en discipline, maar toen ze eenmaal de eerste stap naar een andere levenswijze hadden gezet, kregen ze de smaak te pakken. Weldra volgden voorbereidingen voor het uit-

brengen van een musical en cd, waarin ze aandacht vroegen voor hun specifieke problemen. "De Koninginnen van de Nacht hebben hun zelfvertrouwen herwonnen en verdienen ons diepste respect voor de wijze waarop ze hun bestaan een nieuwe invulling hebben gegeven", zei juryvoorzitter Vos.

Huldiging

De jury stond, zoals bijna altijd het geval is, voor een moeilijke afweging bij het kiezen van de winnaar. Door-slaggevend voor de keuze was "de actualiteit van het probleem van voetbalvandalisme, dat in een eendrachtige samenwerking tussen voetbalclub, politie, gemeente en arbeidstoelichtingsbureau op voorbeeldige wijze aangepakt wordt". Het sociaal-preventieve supportersproject Helden rond de Velden van Leeuwarden wil de voetbalcriminaliteit terugdringen, een goede sfeer in en rond het stadion creëren en recidive voorkomen bij jongeren met een stadionverbod. De vrouwelijke, voetballende fancoach speelt een centrale rol in de aanpak. Problemenjongeren kunnen desgewenst via Het Buro begeleiding krijgen richting werk, scholing en hulpverlening.

De jury toonde zich onder de indruk van deze "veelomvattende aanpak van een complex probleem met een grote maatschappelijke impact" en riep daarom het project Helden rond de Velden van voetbalclub Cambuur uit tot winnaar van de Hein Roethofprijs 2002. De laureaten ontvingen uit handen van de juryvoorzitter een beeldhouwwerk van kunstenaar Helen Ferdinand en een bedrag van 20.000 euro, te besteden aan de preventie van criminaliteit.

In de periode 1996-2000 is de geregistreerde criminaliteit in de landen van de Europese Unie met 1% toegenomen. Nederland neemt na België (17%), Oostenrijk (15%) en Portugal (13%) de grootste stijging voor zijn rekening (9%). Dit blijkt uit het jaarlijkse statistische overzicht van het Britse Home Office. Van alle EU-hoofdsteden heeft Amsterdam het hoogste gemiddelde moordcijfer per 100.000 inwoners (4,09). De geweldscriminaliteit nam in de EU-landen gemiddeld met 14% toe. Ons land behoort met een stijging van 35% tot de koplopers.

Misdaad in de Europese Unie

door Ivoline van Erpecum

Foto: Martin Roemers, Hollandse Hoogte

Het Britse Home Office publiceert jaarlijks een statistisch overzicht van de geregistreerde criminaliteit in de Europese Unie, aangevuld met cijfers van een aantal andere westerse landen. De informatie die de afdeling Research Development and Statistics presenteert in het *Home Office Statistical Bulletin*, moet met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. De landen die vergeleken worden, baseren zich immers niet op de

zelfde wetten. Bovendien doen zich verschillen voor in de definiëring van de onderscheiden delicten en de wijze waarop de delicten door de politie geregistreerd worden. Zo registreren sommige landen de criminaliteit niet op het moment van de aangifte, maar pas wanneer een verdachte geïdentificeerd is en het dossier overgedragen is aan de officier van justitie. In plaats van te werken met absolute cijfers wordt de criminaliteit dan ook bij

voorkeur uitgedrukt als procentuele verandering ten opzichte van een voorgaande periode, ervan uitgaande dat andere factoren in de tussentijd constant zijn gebleven.

Het statistisch overzicht dat dit jaar het licht zag, is gebaseerd op gegevens tot en met het jaar 2000. Uit de internationale vergelijking blijkt dat de geregistreerde criminaliteit in de periode 1996-2000 in de landen van de

Tabel 1. Ontwikkeling van de geregistreerde criminaliteit, 1996-2000

Europese Unie

België	17%
Denemarken	-5%
Duitsland	-6%
Finland	2%
Frankrijk	6%
Griekenland	6%
Groot-Brittannië:	
- Engeland & Wales	-8%
- Noord-Ierland	nb
- Schotland	-6%
Ierland	-27%
Italië	-9%
Luxemburg	-5%
Nederland	9%
Oostenrijk	15%
Portugal	13%
Spanje	-1%
Zweden	3%

Kandidaat EU-leden

Bulgarije	-31%
Cyprus	-4%
Estland	63%
Hongarije	-3%
Letland	31%
Litouwen	21%
Malta	nb
Polen	41%
Roemenië	10%
Slovenië	84%
Slowakije	-11%
Tsjechië	-1%
Turkije	nb

Overige westerse landen

Australië	20%
Canada	-11%
Japan	35%
Nieuw-Zeeland	-11%
Noorwegen	13%
Rusland	9%
VS	-14%
Zuid-Afrika	14%
Zwitserland	-24%

Bron: Home Office Statistical Bulletin, 2002

Foto: Martin Roemers, Hollandse Hoogte

Europese Unie met 1% is toegenomen. Nederland is een van de sterke stijgers. De grootste toename deed zich voor in België (17%), gevolgd door Oostenrijk (15%), Portugal (13%), Nederland (9%), Frankrijk (6%) en Griekenland (6%). Gelukkig is de situatie in deze landen nog niet zo droevig als in kandidaat EU-landen als Slovenië (84%), Estland (63%), Polen (41%), Letland (31%) en Litouwen (21%; in de periode 1990-2000 zelfs 122%!).

Van de EU-landen mag Ierland zich verheugen in de sterkste daling. De criminaliteit nam in dit land in de periode 1996-2000 met 27% af. Ook in Italië, Engeland & Wales en Duitsland daalde de geregistreerde criminaliteit, respectievelijk met 9%, 8% en 6%. Buiten de Europese Unie vallen vooral Bulgarije, Zwitserland en de VS op

door hun (fors) lagere criminaliteitscijfers. In Bulgarije bedroeg de afname officieel zelfs 31% (zie tabel 1).

Moord

Vorig jaar publiceerde SEC onder de kop 'Amsterdam moordstad' een vergelijking van het aantal moorden in Europese hoofdsteden (SEC, nummer 4, 2001). Daaruit kwam Amsterdam uit de bus als stad met het hoogste aantal moorden per 100.000 inwoners in de periode 1997-1999. De cijfers waren gebaseerd op het statistisch overzicht van Home Office. Ook dit jaar geeft het *Home Office Statistical Bulletin* de moordcijfers per hoofdstad, nu over de periode 1998-2000. Omdat de meeste landen niet van mening verschillen over de definitie van moord, is een vergelijking in absolute aantallen mogelijk. Uit het overzicht van Home Office blijkt dat Amsterdam

ook nu weer de lijst aanvoert met 4,09 moorden per 100.000 inwoners (zie tabel 2). In vergelijking met de vorige rapportage is in Amsterdam wel van een daling sprake; het jaarlijkse gemiddelde bedroeg in de periode 1997-1999 5,37. Voor bijna alle EU-hoofdsteden geldt dat het gemiddelde moordcijfer in de periode 1998-2000 gedaald of stabiel gebleven is ten opzichte van de periode 1997-1999.

Een schrale troost voor Amsterdam mag zijn dat een aantal hoofdsteden van kandidaat EU-landen nog hoger scoort. Dat zijn: Tallinn (11,14), Vilnius (9,73), Warschau (5,29) en Praag (4,28). Ook de hoofdsteden van een aantal overige westerse landen heeft een veel hoger gemiddeld moordcijfer per 100.000 per jaar in de periode 1998-2000, namelijk: Washington

(45,79), Pretoria (41,12) en Moskou (18,20). Het vermelden waard is dat de Cypriotische hoofdstad Nicosia in de onderhavige periode slechts één moord noteerde en daarmee met een gemiddelde van 0,13 per 100.000 het laagste aantal moorden van de onderzochte hoofdsteden heeft.

Geweld en vermogen

De geweldscriminaliteit is in de periode 1996-2000 in de Europese Unie fors toegenomen. Gemiddeld bedroeg de toename 14%. Vooral in Spanje (38%), Frankrijk (36%) en Nederland (35%) deed zich een sterke stijging voor.

Alleen Ierland noteerde een forse daling van 49%. Voor vermogenscriminaliteit geeft het statistisch overzicht van Home Office alleen de cijfers van woninginbraak en voertuigcriminaliteit. Bij woninginbraak deed zich in de EU-landen een gemiddelde daling van 15% voor. Nederland blijft met -12% achter bij dat gemiddelde. Ook het aantal voertuigdiefstallen nam in de periode 1996-2000 af, gemiddeld met 2%. Nederland vertoonde een lichte stijging van 4%.

Tabel 2. **Gemiddeld aantal moorden per jaar (1998-2000) per 100.000 inwoners in de hoofdsteden in de Europese Unie**

Amsterdam	4,09
Athene	0,55
Berlijn	2,52
Brussel	2,87
Dublin	2,19
Helsinki	2,14
Kopenhagen	1,68
Lissabon	1,55
Londen	2,38
Luxemburg	nb
Madrid	3,28
Parijs	2,85
Rome	1,24
Stockholm	2,97
Wenen	1,64

Bron: Home Office Statistical Bulletin, 2002

Het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) stuurt sinds augustus het team Golden Ring op pad om de agressieve handel in nepsieraden en nepgoud langs de snelweg aan te pakken.

Met de inwerkingtreding van een nieuw verdrag tussen de Schengen-landen kunnen burgers uit een aantal landen, onder wie Roemenen en Bulgaren, zonder visum Nederland binnenkomen. Zij mogen drie maanden in ons land verblijven, maar moeten zich wel bij aankomst binnen drie dagen melden bij de Vreemdelingenpolitie. In de praktijk gebeurt dat niet, zodat ze illegaal in het land verblijven. Ze voorzien onder meer in hun onderhoud door nepgoud en nepsieraden langs de snelweg te verkopen. Wie uitrust op een parkeerplaats, een hapje nuttigt in een wegrestaurant of zijn tank volgoot bij een benzinstation,

loopt de kans door hen klemgereden te worden. Op agressieve wijze prijzen ze hun waren aan. Volgens de KLPD kreeg de meldkamer sinds het voorjaar zo'n 230 meldingen van overlast (*Corps Courant*, september 2002). Het zou gaan om een netwerk van families, die zich aan een georganiseerde vorm van eenvoudige criminaliteit bezondigen. Het Golden Ring-team treedt hiertegen op met een combinatie van opvallende waarneming en opvallende politieursurveillance. De handelaren krijgen een boete en hun waren worden in beslag genomen. Bovendien worden ze na drie maanden met een stempel in het paspoort als ongewenste vreemdeling de Schengen-grens overgezet. Er zijn al flink wat boetes uitgeschreven en tachtig ringen en negen halskettingen in beslag genomen. De overlast langs de snelweg is afgenomen.

Foto: Hollandse Hoogte

Hoe pak je probleemjongeren aan, hoe bied je hun een toekomst en hoe verbeter je tegelijkertijd de veiligheid en leefbaarheid op straat? Flevoland bedacht een oplossing: het Veilig Op Straat-team, beter bekend als VOS. Jongeren die een steuntje in de rug kunnen gebruiken, houden samen met de politie toezicht op straat. Het project blijkt een succes.

Veilig Op Straat-teams in Flevoland:

Rood en blauw op straat

door Saskia van Bruinessen, Remco Snel en Ingrid Steuer

Het politiekorps Flevoland verzamelde een aantal jaren systematisch informatie over jeugdcriminaliteit. Daaruit bleek dat een grote groep jongeren regelmatig met de politie in contact kwam. Deze jongeren, bijna allemaal werkloos, waren verantwoordelijk voor een groot deel van de kleine criminaliteit en overlast op straat. Om deze reden stelde het korps begin

van de politie houden risicojongeren in teamverband, het VOS-team, gekleed in herkenbare rode windjacks en petten, toezicht op straat en in het centrum. Zij spreken andere jeugd aan op overlast en proberen kleine criminaliteit en parkeeroverlast te voorkomen. In Flevoland is er dus niet alleen meer blauw op straat, maar nu ook rood.

De 'rode' VOS'ers zijn tussen de 16 en 27 jaar en treden vrijwillig toe tot het

opleiding te gaan volgen, dan houdt de teamleiding een exitgesprek. In dit gesprek bespreken jongere en teamleider de toekomst en maken zij vaste afspraken om contact met elkaar te houden. Dit ter ondersteuning en stimulering bij de nieuw ingeslagen weg.

Onderzoek

Het doel van het VOS-project is dus tweeledig. Aan de ene kant krijgt jeugd die geen mogelijkheid ziet om op de arbeidsmarkt terecht te komen, een

Een VOS'er: "Als kind al wilde ik later een beroep met een uniform. In mijn jeugd zijn er dingen voorgevallen die het moeilijk maken dat te bereiken. Ik hoop dat ik nog een kans maak door in het project goed te werken."

2000 een beleidsnota op met als doel het verminderen van geweld door jongeren in het openbaar. De nota leidde tot het project Veilig Op Straat (VOS).

Risicjongeren

De politie Flevoland ontwikkelde het VOS-project, dat mede door de Europese Unie is gesubsidieerd, samen met onder andere de gemeente Dronten, het arbeidstoeleidend bedrijf IJ en I-Groep, het openbaar ministerie, de raad voor de kindbescherming, de reclassering en andere jeugdhulpverleningsinstanties. Onder begeleiding

team. Zij hebben een proeftijd van een maand en krijgen daarna een WIW-dienstverband met een werkweek van 32 uur. Naast hun baan in het team volgen de VOS'er opleidingen zoals Algemene Beveiliging en EHBO. Daarnaast wordt gewerkt aan sociale vaardigheden en sport. Ook besteden de politiebegeleiders aandacht aan het groepsproces en aan normen en waarden. Daar waar nodig krijgen individuele jongeren extra begeleiding. Als een deelnemer het team verlaat, bijvoorbeeld voor een baan in de reguliere arbeidsmarkt of om een

Tekening: Hans Sprangers

De auteurs zijn medewerkers van Politie Flevoland. Ingrid Steuer is projectleider van het VOS, Remco Snel is onderzoeker en Saskia van Bruinessen is voorlichter.

nieuwe kans. Denk aan jongeren die hun opleiding niet hebben afgemaakt, die geen baan hebben en/of die in aanraking zijn geweest met justitie. Aan de andere kant wordt door intensiever toezicht op straat de veiligheid vergroot. Beide doelen zijn inmiddels gehaald. Dat blijkt uit zowel de politiecijfers als -onderzoek. Maar liefst 13 van de 22 risicojongeren die aan het project in Dronten meededen, zijn doorgestroomd naar reguliere banen of volgen een opleiding. Zo zijn vijf jongeren werkzaam in de beveiliging. De negen anderen zijn of verhuisd of ze haakten af (op verzoek of vrijwillig).

Een VOS'er: "Door het werken als toezichthouder ben ik oplettender geworden. Bijvoorbeeld in het verkeer deed ik zelf wel eens wat fout. Nu ik mensen op overtredingen wijs, is dat heel wat minder geworden. Ik vind het niet moeilijk mensen op hun gedrag aan te spreken. Ook niet als het vrienden van me zijn. Het hoort bij mijn werk en dat weten ze. Veel van mijn vrienden proberen trouwens nu ook in het VOS te komen."

Behalve de 'uitgestroomde' jongeren die een nieuwe toekomst tegemoet gaan, zijn ook de inwoners van Dronten tevreden. Het korps hield bij de start van het eerste VOS-team in Dronten (eind 2000) een onderzoek met een nulmeting en na een jaar een tweede meting. Er werd aan 800 inwoners van de gemeente gevraagd een vragenlijst over veiligheid in te vullen. Ongeveer de helft van de benaderde bewoners deed mee. De respondenten zijn zeer tevreden over het VOS-project. Zij vinden dat het project een positieve invloed op de veiligheid

problemen en persoonlijk slachtofferchap nog geen grote veranderingen zijn opgetreden. Dit komt waarschijnlijk doordat inwoners deze problemen vaak in hun eigen buurt ervaren, terwijl het team voornamelijk in het centrum surveilleert. Wel zijn de criminaliteit en overlast in het centrum afgenomen. Ook is het aantal jeugdige verdachten sterk gedaald.

Meer teams

Inmiddels heeft de gemeente Dronten het project verlengd en is eind 2001 het volgende VOS-team met acht jon-

Een VOS'er: "Ik zal het team en de begeleiders gaan missen, maar durf de volgende stap te gaan maken. Ik weet heel duidelijk waar mijn toekomst ligt en ga er wat van maken. Ik ben ook zo blij voor mijn familie. Deze zijn trots en zeggen steeds: 'Laat zien wat je kunt'."

heeft, dat het goede toekomstperspectieven voor de jongeren biedt en dat het voortgezet moet worden.

Met de komst van het VOS-team voelen inwoners zich vooral 's avonds veiliger, zowel in de eigen wijk als in het centrum van Dronten. Uit het onderzoek blijkt verder dat in de ervaring van criminaliteits- en overlast-

geren van start gegaan. Ook de gemeente Lelystad volgde eind 2001 met haar eigen VOS-team. In deze gemeente zijn inmiddels acht jongeren als VOS'er actief. Net zoals hun collega's in Dronten zijn ze enthousiast: "De mensen reageren meestal positief. Ouderen zijn geïnteresseerd. Kinderen zien ons en willen dit werk ook."

Foto: Evelynne Jacq, Hollandse Hoogte

In Nederland worden op het moment diverse initiatieven ontplooid op het gebied van de preventie en bestrijding van huiselijk geweld. Een van deze initiatieven is het Geweld in Relaties Interventie Project (GRIP), een daderbehandelprogramma voor daders van huiselijk geweld in Amsterdam. Het project is geëvalueerd door het bureau Ipso Facto, dat de resultaten medio 2002 publiceerde in het rapport *Evaluatie Geweld in Relaties Interventie Project*.

Grip op plegers van h

door Mariëlle Jansen

Per jaar doen niet minder dan 700 Amsterdamse vrouwen voor de eerste keer een beroep op opvang wegens ernstig tot zeer ernstig geweld gepleegd door de (ex-)partner. Omdat lang niet alle vrouwen een beroep doen op een opvangvoorziening, betreft het hier het topje van de ijsberg.

Vrouwenopvang Amsterdam en de politie Amsterdam-Amstelland besloten gezamenlijk het probleem bij de wortel aan te pakken. In november 1997 zijn zij gestart met het project 'Daderbehandeling relationeel geweld', later concreet uitgewerkt in het 'Geweld in Relaties Interventie Project' (GRIP). Het programma richt zich op mannen die strafrechtelijk veroordeeld zijn of in afwachting zijn van een veroordeling voor het plegen van lichamelijk, psychisch en/of seksueel geweld tegen de vrouwelijke partner. Het project moet uitmonden in een hulpverleningsaanbod voor daders, zodat herhaling van gewelddadig gedrag in deze of volgende relaties wordt voorkomen. Na een voorbereiding van ruim twee jaar kon in februari 2000 worden gestart met de behandeling.

De behandelmethode

Het GRIP maakt gebruik van een cognitief-gedragsmatige methodiek met specifieke aandacht voor machtsverhoudingen in het algemeen en ver-

Slaapkamer in een opvanghuis voor mishandelde vrouwen en hun kinderen. Foto: Evelynne Jacq, Hollandse Hoogte

houdingen tussen man en vrouw in het bijzonder. Relationeel geweld wordt in deze methode gezien als aangeleerd gedrag, dat als middel gebruikt wordt om binnen een relatie macht en controle uit te oefenen. Het behandelprogramma is gebaseerd op het Duluth Domestic Abuse Intervention Project, dat in de jaren tachtig is ontwikkeld in Duluth in de Verenigde Staten. In dit justitieel georiënteerde educatieprogramma wordt daders die schuldig zijn bevonden aan geweld tegen de partner, gedurende zes á zeven maanden een gestructureerd

groepsprogramma geboden met wekelijkse bijeenkomsten. Om het model toe te spitsen op de Nederlandse situatie is een klein aantal wijzigingen aangebracht.

De deelnemers worden door reclasseringswerkers aangemeld bij de behandelende instantie. Na aanmelding volgt een intake van maximaal vier individuele gesprekken, waarmee een beeld wordt verkregen van de dader en zijn gedrag. Vervolgens worden individuele behandeldoelen opgesteld. De intake dient tevens ter motivering en oriëntatie op deelname aan de groep. Na de intakefase volgt het groepsprogramma. De groep bestaat

De auteur is werkzaam als onderzoeker bij onderzoeksbureau Ipso Facto te Houten.

Huiselijk geweld

uit maximaal acht deelnemers. In het behandelprogramma wordt gewerkt met een cyclus van acht modules van elk drie bijeenkomsten; elke module behandelt een ander thema. De groep wordt begeleid door twee behandelers.

De evaluatie

Om de effectiviteit van het programma te bepalen, is besloten een evaluatieonderzoek te laten plaatsvinden. Al snel bleek het aantal deelnemers sterk achter te blijven bij de verwachting, waardoor een effectmeting niet mogelijk bleek. Er is daarom besloten niet de effecten, maar de oorzaken van de achterblijvende instroom in het evaluatieonderzoek centraal te stellen. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met alle bij het project betrokken partijen, werkzaam op zowel coördinerend als uitvoerend niveau. Ook is een aantal gesprekken gevoerd met externe deskundigen: projectleiders van gelijksoortige projecten elders in Nederland. In de gesprekken was speciale aandacht voor de achterblijvende instroom van deelnemers en de redenen hiervoor volgens de betrokkenen. Daarnaast is gevraagd naar suggesties om de instroom te vergroten.

Instroomproblemen

De instroomproblemen kunnen volgens de respondenten deels door inhoudelijke factoren worden verklaard. Zo bleek een groot deel van de potentiële deelnemers te worden uitgeslo-

ten vanwege de gehanteerde selectiecriteria. Ook het te strak vasthouden aan het oorspronkelijke model heeft volgens sommigen belemmerend gewerkt; niet iedereen is bijvoorbeeld geschikt voor een groepsbehandeling. Een andere belemmerende factor bleek het ontbrekende lik-op-stuk-beleid: wanneer men de behandeling afbrak of gewoonweg niet op kwam dagen, bleven maatregelen van het openbaar ministerie veelal uit. Tot slot werden het feit dat de dader te veel werd gezien als boosdoener en de onduidelijkheid over bepaalde inhoudelijke aspecten van de training, door bepaalde betrokkenen als knelpunt ervaren.

Volgens de respondenten hebben ook organisatorische factoren een rol gespeeld. Zo maakten de omvang en complexiteit de coördinatie tot een lastige taak. Daar kwam bij dat de projectleiding weinig ervaring had met projecten van deze omvang. Men had te kampen met afstemmings- en registratieproblemen en bleek onvoldoende zicht te hebben op elkaars mogelijkheden en beperkingen. Afspraken konden achteraf niet altijd worden nagekomen. Bovendien had elke partij haar eigen belangen, die soms op gespannen voet stonden met het gezamenlijk belang. Tot slot bleek het GRIP niet bij alle betrokken partijen voldoende bekendheid te genieten. Met name de advocatuur en de rechterlijke macht bleken slecht op de hoogte van het bestaan ervan.

Positieve kanten

Ondanks het moeizame verloop is er volgens zowel de coördinatoren als de uitvoerenden veel bereikt. Huiselijk geweld is hoog op de politieke agenda komen te staan en wordt meer en meer gezien als geweldsdelict in plaats van als relatieprobleem. Door de nauwe samenwerking tussen de verschillende instanties is men bovendien terechtgekomen in een onomkeerbaar proces van samenwerking en afstemming en heeft men gaandeweg meer zicht gekregen op elkaars mogelijkheden en beperkingen. Deze samenwerking heeft inmiddels geresulteerd in een sluitende aanpak. Dit laatste betekent dat behandeling voor alle daders van huiselijk geweld mogelijk wordt, ongeacht de ernst van het gepleegde delict.

Aanbevelingen

Op zowel organisatorisch als inhoudelijk niveau is volgens de betrokkenen een aantal verbeteringen mogelijk. Het gaat hier om meer algemene voorwaarden waaraan bij de organisatie van een project als het GRIP moet worden voldaan, evenals meer specifiek voor het GRIP geldende aanbevelingen.

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat bij de opzet van een project als het GRIP de omvang en complexiteit van het project niet moeten worden onderschat. Het is noodzakelijk vooraf inzicht te hebben in elkaars mogelijkheden en beperkingen.

Vervolgens kan hierop de (personele) capaciteit worden afgestemd. Door de projectorganisatie zo eenvoudig mogelijk vorm te geven (korte lijnen) en duidelijke afspraken te maken over de organisatie, kunnen valkuilen als registratie- en afstemmingsproblemen worden gemedend. Wanneer partijen zich zwart op wit verbinden aan deze afspraken, zal dit bovendien een positieve uitwerking hebben op het nakomen ervan. Veel kan hierbij geleerd worden van andere, vergelijkbare projecten. Hoewel er al veel gebeurt op het gebied van kennisuitwisseling, kan er op dit punt nog winst worden behaald, bijvoorbeeld door middel van benchmarking.

Specifiek voor het GRIP wordt aanbevolen direct betrokken partijen een centralere rol in de regie toe te bedenken. Om te voorkomen dat een groot deel van de potentiële deelnemers wordt gemist, wordt ook meer rechtstreeks contact tussen de politie en de intaker aangeraden en moet het aantal vroeghulpbezoeken van de reclasering worden uitgebreid. Ook verbetering en een optimale afstemming van registratiemethoden worden in dit kader genoemd.

Verder dient daadwerkelijk gebruik gemaakt te worden van de justitiële stok achter de deur. Met andere woorden: het openbaar ministerie moet direct actie ondernemen, wanneer een schorsende voorwaarde niet wordt nagekomen. Ook investeren in verdere bekendmaking van het GRIP is van belang.

Tot slot zijn verschillende aanbevelingen gedaan ter verbreding van de doelgroep. Door minder strak vast te houden aan het bestaande model, komt een groter deel van de daders

Foto: Evelynne Jacq, Hollandse Hoogte

van huiselijk geweld voor het GRIP in aanmerking. Men moet hierbij denken aan de mogelijkheid van individuele behandeling, een behandeltraject op maat en het betrekken van de partner in de behandeling. Een andere mogelijkheid is het starten met een individuele behandeling, waarna kan worden overgegaan tot groepsbehandeling. Een behandeling in een andere

taal dan het Nederlands of met behulp van een tolk behoort eveneens tot de mogelijkheden. Aangezien drugs- en drankproblematiek er soms de oorzaak van zijn dat een dader niet kan deelnemen, is nauwe samenwerking met instanties als het CAD van essentieel belang. Wellicht kan dan ook soepeler met deze contra-indicatie worden omgegaan.

Klem voor wanbetalers

Tot voor kort was de wielklem exclusief bestemd voor foutparkeerders. Amsterdam is daar in stad en (buiten)land berucht door geworden. In Drenthe echter heeft de wielklem een nieuwe bestemming gevonden: wie halsstarrig weigert zijn boete te betalen, krijgt een klem aan zijn autowiel.

Drenthe beschikt over twee wielklemmen, meldt regiomagazine *Spits* van de Drentse politie in zijn juninummer. Die worden ingezet wanneer na het

constateren van een verkeersovertreding de acceptgiro's van het Centraal Justitieel Incassobureau stelselmatig niet betaald worden. Het maakt niet uit of de eigenaar van de auto wel of niet dezelfde is als degene die de boete zou moeten betalen: het voertuig waarmee de overtreding is begaan, krijgt onherroepelijk een klem om het wiel. De aanpak is buitengewoon effectief. De wanbetalers zijn er plots als de kippen bij om hun achterstallige boetes te voldoen.

Hoewel over de precieze omvang van kindersekstoerisme geen gegevens beschikbaar zijn, blijkt uit een onlangs afgerond onderzoek dat het om een wijd verspreide aangelegenheid gaat, die bepaald niet beperkt blijft tot de bekende oorden in Zuidoost-Azië. In opdracht van het ministerie van Justitie is geïnventariseerd van welke landen bekend is dat er kindersekstoerisme plaatsvindt. Dit leverde een overzicht van 52 landen op. Ook is nagegaan welke landen een gereede kans lopen zich te ontwikkelen tot bestemming voor kindersekstoeristen.

Foto: Herman Wouters, Hollandse Hoogte

Reislust

door Ivoline van Erpecum

Het oudste beroep ter wereld wordt het genoemd. Zeker weten we het natuurlijk niet, maar prostitutie zou best wel eens bijna net zo oud kunnen zijn als de mensheid. Vooral op plaatsen waar mensen met geld én seksuele behoeften samenstromen, zijn ook de prostituees niet ver te zoeken. Havenplaatsen, legerbases en zakencentra zijn van oudsher bekende oorden waar liefde te koop is. Daarnaast vormen toeristische trekpleisters een aantrekkelijke verblijfplaats voor prostituees. Dat de seksindustrie opbloeit in het kielzog van het toerisme, hoeft geen verwondering te wekken. Ze maken immers beide gebruik van dezelfde voorzieningen, zoals hotelkamers en uitgaansgelegenheden.

Sekstoeristen

Vakantiegangers die ver weg hun seksuele vertier zoeken, worden wel sekstoeristen genoemd. Je hebt ze in alle soorten en maten. Er zijn er die van een onbekommerde vakantie genieten en als toevallige maar aangename bijkomstigheid een betaald wippie maken met een exotische schone. Voor anderen betekent het een welkome compensatie voor een ongelukkig liefdesleven in eigen land. De anonimiteit ver van huis kan een voordeel zijn. Er zijn ook sekstoeristen die zich vanwege hun relatieve rijkdom in een arm vakantieland de weldoener

wanen van een behoeftige vrouw en haar familie. Deze 'klandizie' wordt echter bedenkelijk, wanneer de vrouw in kwestie nog geen achtien lentes jong is. In dat geval is sprake van kindersekstoerisme.

Kindersekstoerisme is een relatief nieuwe term voor het seksueel exploiteren van minderjarigen. Het woord is afgeleid uit de naam van de in 1990 opgerichte organisatie End Child Prostitution in Asian Tourism (Ecpat).

Tabel 1. Bekende bestemmingen van kindersekstoerisme

Continent	Aantal	Landen
Caribisch gebied Zuid- en Midden-Amerika	16	Argentinië, Brazilië, Chili, Colombia, Costa Rica, Cuba, Dominicaanse Republiek, Ecuador, Guatemala, Guyana, Haïti, Jamaica, Mexico, Peru, Uruguay, Venezuela
Noord-Amerika	1	Canada
Zuidoost-Azië	12	Birma/Myanmar, Cambodja, Filipijnen, India, Indonesië, Maleisië, Nepal, Singapore, Sri Lanka, Thailand, Vietnam, Zuid-Korea
Afrika	14	Algerije, Benin, Ethiopië, Gambia, Ivoorkust, Kenia, Madagaskar, Mauritanië, Mauritius, Niger, Senegal, Tanzania, Zambia, Zuid-Afrika
Oost-Europa	5	Baltische Staten/Estland, Hongarije, Roemenië, Rusland, Tsjechië
West-Europa	2	Italië, Nederland
Oceanië	2	Samoa, Fiji Eilanden

Feitelijk zijn er twee typen kindersekstoeeristen. Je hebt de preferentiële seksuele kindermisbruiker en de situationele seksuele kindermisbruiker. Eerstgenoemde is de pedofiel *pur sang*, die op reis gaat met uitsluitend het doel om kinderen te misbruiken. De situationele seksuele kindermisbruiker daarentegen is de onbekommerde vakantieganger die het vooral om de seks gaat en niet om het feit dat de prostituee minderjarig is. Dat, zo voeren ze bij hun arrestatie vaak aan, hadden ze niet eens door. De meeste kindersekstoeeristen zouden tot dit tweede type behoren. Bij hen valt preventief mogelijk winst te behalen, omdat zij meer vatbaar kunnen zijn voor argumenten om zich tot seksueel contact met volwassenen te beperken.

Wijd verbreid

Hoewel over de precieze omvang van kindersekstoeerisme geen gegevens beschikbaar zijn, blijkt uit een onlangs afgerond onderzoek dat het om een wijd verspreide aangelegenheid gaat, die bepaald niet beperkt blijft tot de bekende oorden in Zuidoost-Azië. Het onderzoek komt voort uit het Nationaal Actieplan 'Aanpak Seksueel misbruik van kinderen' (NAPS), dat in 2000 onder leiding van het ministerie van Justitie van start is gegaan. Het NAPS zelf vormt de Nederlandse uitwerking van een aantal afspraken die

122 landen in 1996 te Stockholm maakten tijdens het eerste Wereldcongres tegen commerciële seksuele exploitatie van minderjarigen, waaronder ook de aanpak van seksueel kindermisbruik door toeristen valt.

Overigens vormt Stockholm niet het enige gremium waar afspraken zijn gemaakt over de bestrijding van kindersekstoeerisme. Zo verplichten verdrag 182 van de International Labour Organization en artikel 34 van het VN-verdrag van de Rechten van het Kind – dat door alle landen ter wereld geratificeerd is met uitzondering van de Verenigde Staten en Somalië – de staten om de commerciële seksuele exploitatie van minderjarigen te bestrijden.

7-jarige prostituees

In opdracht van het NAPS-projectteam heeft het bureau Van Montfoort geïnventariseerd van welke landen bekend is dat er kindersekstoeerisme plaatsvindt. Dit leverde een overzicht van 52 landen op (zie tabel 1). Met uitzondering van acht is voor al deze lan-

den ter onderbouwing van hun positie als bestemmingsland van kindersekstoeeristen extra informatie aangereikt. Van die verhalen word je niet vrolijk. De getuigenissen reppen van steden waar honderden jonge prostituees in bordelen werken. Van netwerken van reisagenten, hotelpersoneel en taxi-chauffeurs die kinderen rekruteren voor de seksbusiness. Van minderjarigen, sommigen niet ouder dan zeven jaar, die meer dan een kwart uitmaken van de prostituees in 's lands seksindustrie. Van een welvarende westerse stad waar dagelijks ongeveer honderd misdrijven gepleegd worden die gerelateerd zijn aan de kindersekshandel.

Ook Nederland wordt in het overzicht genoemd als een van de 52 landen waar kindersekstoeerisme plaatsvindt. Jammer genoeg behoort ons land tot de acht waarvan geen nadere gegevens geleverd zijn, zodat het gissen blijft op welke informatie de onderzoekers zich baseren.

Risicolanden

In het rapport *Kindersekstoeerisme*

Een 17-jarige prostituee en haar vriendin in China. Foto: Laif, Hollandse Hoogte

(vanuit Nederland): onderzoek naar bestaande en (mogelijk) nieuwe reisbestemmingen wordt ook een poging gedaan om risicolanden op te sporen, die een gerede kans lopen zich te ontwikkelen tot bestemming voor kindersekstoeristen. Het rapport onderscheidt vier factoren die van belang zijn voor het ontstaan van kinderprostitutie in een land. Om te beginnen kunnen de *economische omstandigheden* minderjarigen nopen zich te prostitueren. Ouders komen hier niet tegen in het geweer, sterker nog: door armoede gedreven stellen kinderrijke ouders hun dochter(s) vrijwillig ter beschikking van seksuele exploitanten. Een tweede factor vormen de *politieke en sociale omstandigheden*.

Door (burger)oorlogen raakt de bevolking op drift en moeten moeders en dochters zich, bij ontstentenis van andere inkomsten, prostitueren om aldus in het onderhoud van het gezin te voorzien. Kwetsbaar voor prostitutie zijn ook (oorlogs)wezen en zwerven straatkinderen. Verder geldt dat naarmate in een land meer kinderarbeid voorkomt, des te meer kinderen

beschikbaar zijn voor seksuele exploitatie.

Culturele omstandigheden vormen een derde factor in het ontstaan van kinderprostitutie. In sommige culturen worden vrouwen als tweederangs burgers beschouwd en zijn huwelijken op jonge leeftijd eerder regel dan uitzondering. Seks met minderjarigen – volgens het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind iedere burger jonger dan achttien jaar – wordt in deze landen niet als misbruik gezien. Vanuit een cultureel perspectief vermeldenswaard zijn voorts het gebruik om dochters te offeren aan hindoe-priesters ter meerdere eer en glorie van bepaalde godinnen en de 'therapeutische' waarde die sommige (Afrikaanse) landen toeschrijven aan seks met jonge meisjes (maagden) ter genezing van hiv en aids. De vierde factor ten slotte heeft betrekking op de kwaliteit van de *wetgeving en wets-handhaving*. Naarmate de juridische

bescherming van kinderen minder goed geregeld is en de handhaving van kinderbeschermingswetten te wensen overlaat, neemt de kans op seksuele uitbuiting toe.

Deze vier factoren gecombineerd met de ontwikkeling van een bloeiende toerismeindustrie kunnen een voorspellende waarde hebben voor het ontstaan van nieuwe bestemmingslanden. Op basis van gegevens over het toerisme en de mogelijke beschikbaarheid van minderjarigen voor prostitutie (indirect afgeleid uit de economische omstandigheden en de onderwijsparticipatie), alsmede de – voor zover gegevens daarover bekend zijn – sociale omstandigheden (kinderarbeid, kinderslavernij en kindsoldaten) en stand van zaken rond wetgeving en wetshandhaving (afgeleid uit de corruptie-index), komen 25 landen naar voren waar de kans op het ontstaan van kindersekstoerisme het grootst is (zie tabel 2).

Tabel 2. Risicolanden voor de ontwikkeling van kindersekstoerisme

Azerbeidzjan	Georgië	Nigeria	Tunesië
Bangladesh	Guatemala	Oekraïne	Turkmenistan
België	Honduras	Oezbekistan	Uganda
Bolivia	Kameroen	Pakistan	Zimbabwe
Burundi	Kazachstan	Portugal	
Cyprus	Kirgizstan	S. Tomé en Principe	
Egypte	Nicaragua	Tsjaad	

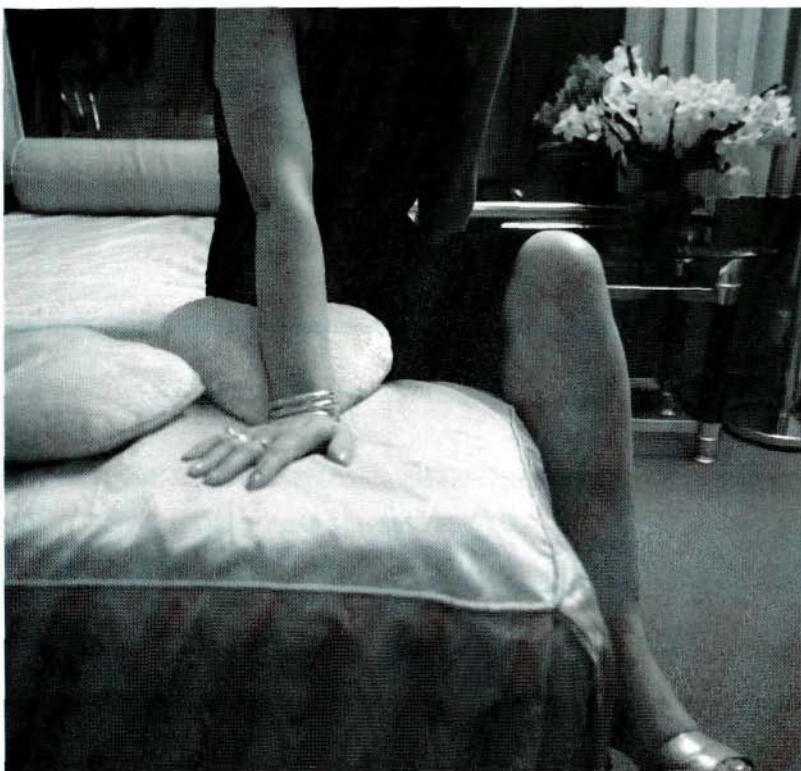

Foto: Herman
Wouters. Hollandse
Hoogte

Haken en ogen

Aan de gevogde methodiek kleven nogal wat haken en ogen. Er heeft bijvoorbeeld geen weging plaatsgevonden van de verschillende factoren en variabelen, terwijl een factor als armoede een grotere impact lijkt te hebben dan bijvoorbeeld de aanwezigheid van kindsoldaten. Vanwege dat laatste scoort bijvoorbeeld België slecht en wordt, mede omdat de wetgeving niet deugt, bestempeld als een hoogrisicoland. Lijkt de lijst met hoogrisicolanden op dit punt te lang, aan de andere kant zou ze eventueel uitgebreid kunnen worden door voor meer landen dan thans gebeurd is de wetgeving onder de loop te nemen. Dat deze informatie voor slechts een beperkt aantal landen beschikbaar is, zoals het rapport meldt, is onjuist: het Vredespaleis laat desgevraagd weten te beschikken over de wetgeving van nagenoeg alle landen ter wereld.

Als het aan Justitie ligt, komt er een expertgroep die zich buigt over de verdere verfijning van de methodiek om risicolanden op te sporen. Het werk van de expertgroep moet, na weging

van de relevante indicatoren, uitmonden in de presentatie van een (beperkte) groep risicolanden. Samen met Ontwikkelingssamenwerking en niet-gouvernementele organisaties kan daarna bekeken worden op welke wijze de ontwikkeling van kindersekstourisme in deze risicolanden voorkomen kan worden. Ook voor de reis-

branche lijkt een taak weggelegd, met name bij het weerhouden van situationele seksuele kindermisbruikers van seksueel contact met minderjarigen. Naar verwachting staat de reisbranche hier niet onwelwillend tegenover, gezien haar in 1999 opgestelde Global Code of Ethics for Tourism.

Geweldsprotocol taxi's

In Haarlem is een projectgroep Taxi-veiligheid geformeerd die een geweldsprotocol voor de taxibranche voorberedt. Naar verwachting zal het protocol nog deze maand in werking treden.

Het protocol zal afspraken bevatten over de wijze waarop chauffeurs, taxibedrijven, gemeente, politie en justitie reageren, wanneer een taxichauffeur het slachtoffer wordt van agressie of geweld. Zo wordt onder meer afgesproken hoe en bij wie het slachtoffer

het delict zal melden, hoe de taxicentrales erop reageren, wie de politie verwittigt en hoe politie en justitie de zaak behandelen. Taxibedrijven zullen zelf de opvang van de slachtoffers ter hand nemen. Daarvoor wordt een speciale training gevolgd. De politie Kennemerland is er inmiddels toe overgegaan de incidenten op taxi's apart te registreren, meldt *Criminaliteit Kort en Klein*, een uitgave van de Haarlemse stuurgroep Criminaliteitspreventie.

Foto: Sijmen Hendriks, Hollandse Hoogte

10 stappenplan

door Henk (Rik) Jansen

Tekening: Hans Sprangers

Een van de allereerste gevallen van publiek-private samenwerking die ik mij herinner, was de aanpak van een ernstig probleem in de gemeente Deventer in het midden van de jaren tachtig. De binnenstad werd, vooral in het weekend, geteisterd door uitgaansproblemen zoals vandalisme, vernielingen en geweld. Het was niet leuk meer om in de late avonduren door het centrum te wandelen. Een vooruitstrevend raadslid nam toen het initiatief tot de oplossing van het probleem.

Horecavertegenwoordigers, de ondernemersvereniging, de gemeentelijke reinigingsdienst, het bestuur van de bewoners van de binnenstad en ja, ook de politie, werden gedwongen tot een samenwerkingsverband. Samenwerking met de private sector was gloednieuw. Veel problemen waren nog niet doordacht en elke week moest het wiel opnieuw uitgevonden worden. Als vertegenwoordiger van de politie voelde ik me dikwijls niet op mijn gemak, maar ik was bereid om mijn nek uit te steken en om oplossingen te vinden voor bureaucratische restricties. Het duurde uiteindelijk toch nog een half jaar, voordat een bruikbaar plan van aanpak door de gemeenteraad bekrachtigd werd.

Hechter draagvlak

Inmiddels leven we in een nieuwe eeuw en is in het kader van het pro-

gramma Politie en Wetenschap een handreiking voor publiek-private samenwerking ontwikkeld. Na lezing van *De 10 stappen van publiek-private samenwerking* werd mij duidelijk dat we in een veel kortere tijd een veel hechter draagvlak voor duidelijk omschreven maatregelen hadden kunnen creëren, als we deze handreiking tot onze beschikking hadden gehad. Ik ontdekte veel vragen die gesteld hadden moeten worden, maar waaraan we simpelweg niet gedacht hadden.

De handreiking is geschreven door het bureau DSP-groep (voorheen Van Dijk, Van Soomeren en Partners) en TNO-MV, in samenwerking met het Regiobureau Veiligheid van de politie Noord-Holland Noord. Ze is nadrukkelijk bedoeld voor de politie, maar biedt ook andere partners een richtsnoer voor optimale publiek-private samenwerking. Publiek-private samenwerking wordt in de handreiking gedefinieerd als: "Een min of meer ge-

formaliseerde structuur van samenwerking tussen publieke en private partners, die streven naar een zeker bepaald doel, gebaseerd op gezamenlijke regelingen." De kern van de handreiking is het grondig organiseren van een samenwerkingsverband waarin alle betrokkenen hun plaats weten en op basis van de juiste informatie kunnen beslissen over het meewerken aan een publiek-private oplossing. De handreiking definieert en organiseert. De lezer wordt keer op keer met de neus op de feiten gedrukt. Er worden breekpunten aangegeven. Uiterst pragmatisch maakt het de gebruiker duidelijk dat samenwerking geen eenvoudige zaak is. Breed draagvlak is een eerste vereiste, maar dat draagvlak moet blijven bestaan totdat het probleem opgelost is. Hoe houd je het bootje varende? Zitten de juiste partijen aan tafel en hoe houd ik ze betrokken? Zijn de financiën goed geregeld? Zal dat laatste een breekpunt vormen?

De kracht van de handreiking is de manier waarop het tot stand is gebracht. Er is gebruik gemaakt van input van zowel

De auteur is freelance veiligheidsadviseur en voormalig hoofdinspecteur van politie.

bestuur en politie als van private partijen. Andere sterke punten zijn de praktische aanpak, de gemakkelijke leesbaarheid en het feit dat het werkt als een richtingaanwijzer. Het duwt de gebruiker naar de belangrijke punten die onder ogen gezien moeten worden. Toch slaagt ze er ook in om flexibel te zijn en geeft ze veel ruimte aan het eigen oordeel van de betrokken partijen.

Hindernissen

De handreiking bemoeit zich niet met wettelijke achtergronden, al begint de eerste stap met de aanbeveling om uit te gaan van lokale en/of regionale kaders voor publiek-private samenwerking. Zijn die er nog niet, dan is het zaak deze op te stellen. Zoals de titel al aangeeft, werkt de handreiking met een stappenstructuur: van start (er is een probleem) tot finish (moet de samenwerking voortgezet worden). Voordat de finish bereikt is, moeten er zes hindernissen genomen worden. Dit zijn zes beslissingsmomenten waarop de partners tegen elkaar kunnen zeggen: "Even goede vrienden, maar we gaan niet verder met elkaar." Deze go- of no-go-momenten zijn van grote waarde. Het is duidelijk dat wanneer deze beslissingsmomenten afwezig zouden zijn, het samenwerkingsverband in een vergesloopt stadium uit elkaar zou kunnen vallen.

Per stap moet een aantal vragen beantwoord worden. Aan de antwoorden wordt een zeker gewicht toegekend en de uitkomsten worden zichtbaar gemaakt. Daarmee wordt het belang van bepaalde aspecten extra benadrukt. Omdat het een goed door-dachte stap-voor-stap aanpak is, worden alle partijen met de neus op de feiten gedrukt. Bovendien zijn verschillende momenten ingebouwd waarop betrokkenen de gelegenheid hebben om, na raadpleging van de achterban, te beslissen of ze de volgende stap willen zetten.

Het oplossen van veiligheidsproblemen is niet langer een monopolie van de politie, maar vergt de betrokkenheid van verschillende publieke en private partijen. De handreiking *De 10 stappen van publiek-private samenwerking* is daarbij onontbeerlijk en ik beveel het dan ook aan bij iedereen

die met publiek-private samenwerking te maken heeft.

Exemplaren van de handreiking zijn voor 9,50 te bestellen bij Uitgeverij Kerckebosch te Zeist, telefoon 030 - 692 14 44.

Toename voertuigdiefstal

Het gaat weer slecht met de voertuigdiefstallen. De Stichting Aanpak Voertuigcriminaliteit meldt in haar nieuwsbrief van september dat het afgelopen half jaar het aantal ontvreemde voertuigen met 5% gestegen is ten opzichte van de eerste zes maanden in 2001.

De dalende trend in de voertuigcriminaliteit heeft zich in 2002 niet voortgezet. Het eerste half jaar werden 11.681 voertuigen gestolen, tegenover 11.466 in dezelfde periode in 2001 (12.668 in 2000). Dieven hadden het vooral gemunt op bedrijfsvoertuigen. Het aantal gestolen bestelauto's steeg met 20% en het aantal gestolen vrachtwagens met 28%. Bij motorfietsen bedroeg de stijging 9%.

Personenwagens hadden met een toename van 2,2% relatief het minst te lij-

den. De diefstalgevoeligheid van deze wagens is mede afhankelijk van merk, type en leeftijd. Veel verkochte types als Opel Kadett en Ford Escort worden vaak gestolen. Hun terugvindpercentage is echter ook hoog. Dit in tegenstelling tot de duurdere Mercedes en BMW, die relatief vaak ontvreemd worden, maar ook mindervak teruggevonden worden. De Daihatsu en Citroën lopen de minste kans op diefstal.

Jonge wagens, die voorzien zijn van een startonderbreker, worden half zo vaak gestolen als hun oudere soortgenoten. Toch neemt de laatste jaren de diefstal van jonge auto's enigszins toe. Dit wijst volgens de Stichting Aanpak Voertuigcriminaliteit op een toenemende professionalisering van de autodieven.

Top 6 autodiefstal en terugvindpercentage, januari t/m juni 2002

Automerk	Terugvindpercentage	
1	Opel Kadett	92%
2	Volkswagen Golf	49%
3	Ford Escort	87%
4	Mercedes (diverse types)	26%
5	Fiat Uno	81%
6	BMW (diverse types)	43%

Bron: AVc Nieuws, september 2002

Vijf jaar geleden werd het eerste kantoor van Justitie in de Buurt (Jib) geopend. Inmiddels zijn er tal van Jib-bureaus gevestigd in wijken met ernstige veiligheidsproblemen. Uit een onlangs door IPIT en Intomart uitgevoerd evaluatieonderzoek blijkt dat Jib voor burgers en samenwerkende partners een duidelijke toegevoegde waarde heeft, hoewel de objectieve en subjectieve veiligheid zich niet gunstiger ontwikkelen dan in vergelijkbare wijken zonder Jib.

Foto: Auke Pluim

Evaluatie Justitie in de Buurt:

Ondanks meerwaarde Jib geen veiliger wijken

door Inge Bakker en Jan Terpstra

In 1997 werd het eerste kantoor van Justitie in de Buurt (Jib) geopend. Inmiddels zijn er ruim 25 Jib's in buurten met ernstige veiligheidsproblemen. Het openbaar ministerie werkt hier samen met andere (justitiële) organisaties om justitie dicht bij de burgers te brengen. Recent is een landelijke evaluatie afgerond. Het IPIT (Universiteit Twente) heeft de opzet en uitvoering van werkzaamheden bij vijf Jib's onderzocht, terwijl Intomart een bevolkingsonderzoek uitvoerde in acht buurten waar een Jib werkzaam is. De belangrijkste resultaten worden hier samengevat.

Drie typen Jib

Als eerste valt de verscheidenheid op die er bestaat tussen de verschillende Jib's. Gezien het streven van Justitie in de Buurt om een passend antwoord te vinden op de vaak specifieke problemen in stedelijke wijken, is dit niet verwonderlijk. Langzamerhand tekennen zich echter ook duidelijke overeenkomsten af in de wijze waarop

Justitie in de Buurt vorm heeft gekregen. Als wordt gekeken naar de voornaamste activiteiten, kunnen drie typen Jib's onderscheiden worden:

- een *zaken-Jib*, hieronder vallen de Jib's die zich primair richten op de afhandeling van zaken uit de buurt;
- een *probleemgericht Jib* waar men zich vooral richt op een ruimere aanpak van problemen, deels buitengerechtelijk, met verschillende vormen van bemiddeling en specifieke aandacht voor slachtoffers;
- een *bestuurlijk georiënteerd Jib* waar men zich vooral concentreert op het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van het lokale integrale veiligheidsbeleid.

Andere kenmerken zoals de aard van het netwerk, de partners daarin en de schaal van de buurt waarop men zich richt, hangen met deze typen samen. In de praktijk zijn ook mengvormen van de typen te vinden. Dat deze

typen in de praktijk zijn te herkennen, lijkt niet geheel toevallig. De drie kernfuncties van Justitie in de Buurt zijn erin terug te vinden: afhandeling van zaken, het ontwikkelen van een indien mogelijk buitengerechtelijke aanpak van criminaliteit en het leveren van een vooral bestuurlijke bijdrage aan het lokale veiligheidsbeleid. Klaarblijkelijk is het in de praktijk lastig om aan deze kernfuncties tegelijkertijd aandacht te besteden.

Doelen

In het landelijk beleid voor Justitie in de Buurt wordt een groot aantal doelen onderscheiden. *Bevordering van de samenwerking* tussen vooral justitiële partijen op lokaal niveau is een eerste doel. Samenwerking tussen partijen rond Jib vindt op vele manieren en niveaus plaats. Het casusoverleg neemt hierbij een centrale plaats in. Hierin worden gevallen, zaken of probleemsituaties in de buurt besproken om na te gaan in hoeverre partijen hier informatie over hebben, wat ze er al aan doen en hoe ze het verder moeten aanpakken. De politie speelt

indruk doel! samenwerken waartoe?

De auteurs zijn verbonden aan de Universiteit van Twente.

een belangrijke rol bij de inbreng van zaken. Dit casusoverleg leidt tot een gezamenlijke aanpak van problemen, waarbij de bewaking en coördinatie in handen zijn van het openbaar ministerie. Met de nauwe relaties tussen partijen rond dit casusoverleg komt informatie sneller door, weten partijen elkaar beter te vinden en kan sneller en adequater gereageerd worden. Deelnemende partijen oordelen in de regel zeer positief over de samenwerking rond Jib.

Een tweede doel is het *verbeteren van de zichtbaarheid* van justitie en van de rechtspleging in de buurt. In eerste instantie werd dat vooral geprobeerd door in de buurten een eigen kantoor-tje voor het Jib met een balie en een inlooffunctie te openen. De hoop was dat burgers langs zouden komen en dat het Jib daardoor beter op de hoogte zou raken van de problemen in de buurt. In de praktijk bleek de inlooffunctie van de Jib's echter vaak onvoldoende op te leveren. Twee andere vormen van zichtbaarheid zijn inmiddels dan ook belangrijker geworden. Dat is ten eerste de zichtbaarheid van justitie voor partners zoals politie, reclassering, jongerenwerk of gemeente. Door de samenwerking rond Jib krijgen de verschillende partijen 'een gezicht'. Ze weten elkaar gemakkelijk te

vinden en zijn beter op de hoogte van elkaars mogelijkheden en beperkingen.

Daarnaast is de symbolische betekenis van de aanwezigheid van justitie in de buurten waar Jib opereert, van een niet te onderschatten belang. Het gaat hier niet zozeer om de feitelijke aanspreekbaarheid van justitie voor burgers, maar om burgers duidelijk te maken dat justitie en de overheid hen en hun buurt niet laten vallen. Hoewel de directe aanspreekbaarheid voor burgers minder relevant is geworden, betekent dit niet dat de buurt niet meer belangrijk is voor Justitie in de Buurt. De buurt is nog steeds van centraal belang: als niveau van samenwerking tussen partijen, om informatie over problemen snel te krijgen en vanwege de noodzakelijke symbolische uitstraling.

Een volgend doel van Justitie in de Buurt is te komen tot een vernieuwen-

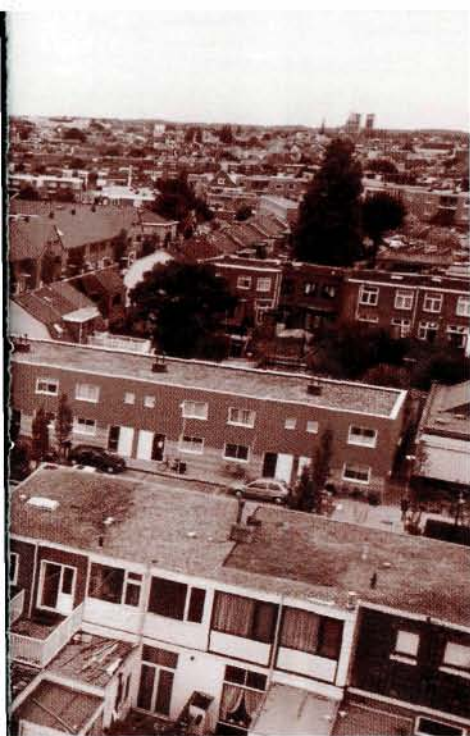
de, bij voorkeur buitengerechtelijke *aanpak van problemen* van overlast en criminaliteit in de buurten. Bij de Jib's gebeurt dat op vele, vaak creatieve manieren. Deels is dit door bij dreigende problemen eerder op te treden en mensen te waarschuwen, bijvoorbeeld door zogenaamde preventieve gesprekken. Ook worden reacties beter afgestemd op de individuele omstandigheden van de verdachte. In tegenstelling tot de meer anonieme werkwijze op het parket, wordt bij de Jib's vaak een persoonlijke aanpak gehanteerd. In samenwerking met verschillende partijen komt men tot andere, buitengerechtelijke oplossingen of strategieën, zoals bijvoorbeeld bemiddeling bij burencnflict of schadebemiddeling. Zo krijgt ook de positie van het slachtoffer meer aandacht.

Voordelen

Veel van deze reacties zijn slechts mogelijk of juist effectief, doordat justitie

Foto: Auke Plum

een 'stok achter deur' kan bieden. Hierdoor wordt voorkomen dat een taakstraf, een sepot onder voorwaarden, een schadebemiddeling of een hulpverleningstraject door de cliënt of verdachte als vrijblijvend wordt opgevat. Nauwe relaties tussen het openbaar ministerie en de andere partijen zijn hierbij van belang, zodat ook onmiddellijk kan worden doorgegeven en ingegrepen als een traject fout loopt, bijvoorbeeld omdat een cliënt zijn of haar afspraken niet nakomt.

De intensieve samenwerking draagt eraan bij dat afhandeling van zaken en justitiële interventies sneller gerealiseerd kunnen worden. In verschillende fasen kan een aanmerkelijke tijdswinst geboekt worden. Door het eerder krijgen van informatie worden problemen in de buurt vroeger gesignaleerd en onderkend. Daardoor kan in een eerder stadium gereageerd worden. Zaken kunnen sneller afge-

handeld worden, doordat deelnemers aan het Jib elkaar goed kennen, bij elkaar zitten (soms in één gebouw) en gezamenlijk optrekken. Als een traject of taakstraf niet volgens afspraak verloopt, kan dit veel sneller gecorrigeerd worden. Uit de beperkte gegevens die beschikbaar zijn, blijkt dat er op de Jib's gemiddeld aanmerkelijk sneller geopereerd wordt dan op het parket.

Uit het bevolkingsonderzoek komt onder meer naar voren dat burgers de aanwezigheid van justitie in hun buurt zeer positief beoordelen. Een Jib heeft geen stigmatiserende uitstraling op de buurt. Ook wordt het symbolisch belang van de aanwezigheid van een Jib bevestigd: als men weet dat Justitie in de Buurt aanwezig is, is men er ook meer van overtuigd dat justitie allerlei activiteiten uitvoert in antwoord op de problemen in de eigen buurt. De Jib-buurtten onderscheiden zich echter niet van andere vergelijkbare Nederlandse gebieden in de ontwikkeling van de objectieve en subjectieve veiligheid van de bewoners. Daarmee blijft de mate waarin de Jib's bijdragen aan de veiligheid in de buurt, onduidelijk.

Belemmeringen

In het functioneren van de Jib's doen zich verschillende belemmeringen voor:

- **Gebrek aan draagkracht** Hoewel het draagvlak voor Jib bij de parketleiding groot is, is dit bij het midden- en uitvoerend niveau binnen het parket vaak niet het geval.
- **Haperingen in samenwerking** In de samenwerking ontstaan soms belemmeringen door verschillen in visies, belangen, werkwijze, werkgebied of gehanteerd informatiesysteem. Daarnaast maakt het vaak persoonsgebonden karakter van de medewerking de Jib's kwetsbaar. De politie is een centrale rol toebedacht binnen de Jib's. Via vooral een wijkagent moet zij problemen in de wijk tijdig signaleren en inbrengen bij het Jib. Door gebrek aan capaciteit, verloop van personeel en soms ook onvoldoende alertheid lukt dit soms onvoldoende.
- **Gebrek aan capaciteit** Ook ander partijen binnen de Jib's kampen met gebrek aan capaciteit. Daardoor blijven soms taken liggen of moet de frequentie van activiteiten aangepast worden. De invoering van subsidies voor deelname aan Jib heeft de omvang van dit probleem minder groot gemaakt, maar niet geheel verholpen.
- **Gebrek aan verdere professionalisering** Het werk van de Jib's is slechts in beperkte mate geprofessionaliseerd. Werkwijzen zijn bijvoorbeeld

nauwelijks beschreven. Van een systematische voortgangsbewaking is vaak onvoldoende sprake. Het lijkt gewenst hieraan in de verdere ontwikkeling van Justitie in de Buurt meer aandacht te besteden.

- **Gebrek aan profilering** In sommige gevallen blijkt het werkgebied van de Jib's te groot voor een duidelijke profilering naar buurtbewoners toe. Voorlichting aan buurtbewoners zou beter kunnen.
- **Problemen met informatie-uitwisseling** Ten slotte bestaat een belangrijk onderdeel van de samenwerking rond de Jib's uit informatie-uitwisseling tussen betrokken partijen. Om de privacy te waarborgen, zijn in de regel afspraken vastgelegd over de informatie-uitwisseling. Goede persoonlijke verhoudingen tussen de Jib-deelnemers blijken hierbij soms echter van meer belang dan formele afspraken. De vraag dient zich aan in hoeverre het aanvaardbaar is dat informatie afkomstig uit vrijwillige hulpverleningscontacten soms wordt doorgegeven aan justitiële instanties. Dit vraagstuk is des te nijpender als de betrokken cliënten hiervan niet op de hoogte zijn.

Meerwaarde van Jib

De meerwaarde van Justitie in de Buurt ligt vooral in de werkwijze die

Justitie in de Buurt mogelijk maakt. De nauwe samenwerking tussen partijen, die elkaar beter weten te vinden en beter op de hoogte raken van elkaars mogelijkheden, speelt daarin een belangrijke rol. Justitie in de Buurt maakt het mogelijk eerder over betere informatie te beschikken over problemen in de buurten die vaak veel problemen kennen. Hierdoor wordt er eerder en sneller gereageerd. Bovendien kan gekozen worden uit een breder repertoire van reactiemogelijkheden, waarbij soms meerdere strategieën tegelijk worden bewandeld. Dankzij de stok achter deur die het openbaar ministerie biedt, kan vrijblijvendheid in de aanpak vermeden worden en kan er druk op de ketel blijven. Voor burgers wordt zo beter zichtbaar dat de overheid reageert op de onveiligheidsproblemen in hun buurt en hen niet in de steek laat.

Een voorwaarde voor het bereiken van deze meerwaarde is ten eerste dat alle partijen winst kunnen boeken in de samenwerking. Dit is het geval als de middelen waarover de partijen afzonderlijk beschikken, elkaar aanvullen en alle partijen hun positie, werkwijze of domein kunnen versterken als zij de middelen van de ander kunnen inschakelen. Daarnaast moet de wijze van samenwerking aansluiten bij de

taken die gezamenlijk uitgevoerd worden. De samenwerking rond de Jib's dient primair gestalte krijgen rond de oplossing van concrete problemen en/of de afhandeling van zaken. Ten slotte is voor de samenwerking continuïteit van de Jib's van belang. In de betreffende buurten moet het vertrouwen permanent verdiend worden door concreet te laten zien wat justitie 'presteert' in de directe leefomgeving van burgers. Daarbij zou het veel tijd en inzet vergen om opnieuw een infrastructuur en samenwerkingsnetwerken op te bouwen. De werkwijze van een Jib blijft voor grote organisaties die op een omvangrijker schaal dan de betreffende buurt werkzaam zijn, een uitzondering op de gebruikelijke procedures en routines. Dit geeft de Jib's een extra belasting om geaccepteerd en geïnstitutionaliseerd te worden. Door de Jib's telkens slechts tijdelijk in te zetten, zal deze belemmering alleen maar groter worden.

Het rapport 'Met recht lokaal. Evaluatie van Justitie in de Buurt' is voor 21,15 (exclusief btw en verzendkosten) te bestellen bij het IPIT, Universiteit Twente, Postbus 217, 7500 AE Enschede, telefoon 053 - 489 39 17.

De roep om meer veiligheid bergt een paradox in zich, omdat de burger tegelijkertijd niet gediend is van een al te bemoeizuchtige overheid. Criminoloog Hans Boutellier noemt deze paradox de veiligheidsutopie en schreef er een boek over, dat onlangs verscheen.

Veilige vrijheid

door Ivoline van Erpecum

Een groeiend gevoel van onbehagen heeft zich de afgelopen decennia van ons meester gemaakt. De misdaad viert hoogtij. De criminaliteit is in pakweg dertig jaar vertienvoudigd, het oplossingspercentage meer dan gehalveerd. Tegen de klippen op worden cellen gebouwd, maar politie en justitie zijn niet in staat een stevige dam op te werpen tegen de criminele vloedgolf. De burger mort, omdat de overheid haar oude rol als nachtwakerstaat niet langer kan waarmaken, en wordt bekropen door onveiligheidsgevoelens, die in het geheel niet stroken met zijn verlangen onbekommerd te genieten van de geneugten van het leven in een welvarend land.

Wat is er aan de hand met deze samenleving? Criminoloog Hans Boutellier schreef er een boek over, waarin hij het weidse landschap van onze postmoderne maatschappij in ogenschouw neemt. Anders dan in veel criminologische verhandelingen gebruikelijk, laat hij de 'bomen' en 'struiken' van de afzonderlijke delicten in dat landschap vrijwel onaangeroerd. Zijn boek *De veiligheidsutopie* beoogt een reflectie te zijn op de heersende tijdgeest en een coherente visie op het denken over criminaliteit te ontwikkelen. Hij pretendeert niet een oplossing te bieden voor de veiligheidsproblemen. Dat zou natuurlijk pas echt een utopie zijn.

Keurslijf

Aan de basis van de huidige tijdgeest

liggen de ontwikkelingen in de jaren zestig. Laten de jaren vijftig zich nog typeren door de opbouw van de verzorgingsstaat, waarin de meeste burgers zich gedisciplineerd schikken naar de normen van de samenleving en het strafrecht zich slechts hoeft te bekommeren om een restcategorie die aan de sociale controle is ontsnapt, in de daarop volgende jaren ontworstelt de burger zich aan het keurslijf van de als te strikt ervaren wetten en regels. Niet langer bepalen oude ideologieën als het liberalisme, het socialisme en de christen-democratie wat goed en slecht is. Het individuele geweten wordt de leidraad voor onze morele opvattingen, zonder

inmenging van welke hogerhand dan ook. De postmoderne burger wenst zich niet bij voorbaat te conformeren aan collectief opgelegde gedragsregels.

De vrijheid in denken en doen, die in de jaren zestig is verworven, typeert Boutellier als een uiting van vitaliteit van de samenleving. Echter: "Deze liberale cultuur die zelfontplooiing tot levenskunst heeft verheven, moet tegelijk alle zeilen bijzetten om de grenzen van de individuele vrijheid te bepalen en te handhaven." En daar zit 'm precies de kneep: wie voor zichzelf maximale vrijheid opeist en zelf zijn grenzen wil bepalen, komt in de pro-

Tekening: Hans Sprangers

blemen wanneer anderen zich vrijheden permitteren die bijvoorbeeld de strafrechtelijke normen overschrijden. Wie zal daar paal en perk aan stellen en *waar precies* worden die perken en paaltjes neergezet?

Normen en waarden

Jaren lang werd er wat besmuikt gelachen, als iemand over normen en waarden repte. De laatste tijd tekent zich echter een *revival* van de discussie hierover af. Niet alleen politici zwengelen het debat aan, zoals recent nog de demissionaire minister-president Balkenende en zo ook liet demissionair minister Donner van Justitie zich tijdens de uitreiking van de Hein Roethofprijs niet onbetuigd. Ook op lokaal niveau bloeien de initiatieven om te komen tot een stadsetiquette of gedragscode. Zelfs in intellectuele kringen, althans in die waarin Boutellier zich beweegt, schijnt men tegenwoordig regelmatig te verzuchten: "Ach, was ik maar gelovig." Religie verzoent ons immers niet alleen met het leven en de dood en biedt mentale rust vanwege de aanvaarding van eeuwige waarden, ze treedt ook nog eens ordenend op in de sociale verhoudingen.

De opleving van het moreel verlangen beschouwt Boutellier als een reactie op de morele onbestemdheid van onze tijd. De roep om herstel van normen en waarden, van gij zult niet dit en gij zult niet dat, houdt echter niet in dat de burger bereid is zijn in de jaren zestig veroverde vrijheid in te leveren. Welnee, hij pikt het gewoon niet langer dat hij het risico loopt om het slachtoffer te worden van criminaliteit. In dat opzicht heeft onze strafrechtcultuur in de visie van Boutellier een duidelijke verschuiving ondergaan: het strafrecht is niet langer het

exclusieve domein van justitie en dader, thans eist ook het slachtoffer zijn plekje op en wil aandacht voor zijn ervaringen. Boutellier schreef over deze ontwikkeling eerder zijn mooie proefschrift *Solidariteit en slachtofferschap* (1993).

Paradox

Wat de burger wil, is dus én vrijheid én veiligheid. Dat verlangen naar een *veilige vrijheid* bergt een paradox in zich, die de auteur samenbalt in het begrip 'veiligheidsutopie'. Het is het utopische, dus onmogelijke verlangen naar het samengaan van vitaliteit – het kunnen doen en laten wat je wilt – én veiligheid. Hij vergelijkt het met bungeejumpen: we willen graag zo'n avontuurlijke doodsprong in een ravijn maken, maar dan wel aan een elastiekje, zodat we niet te pletter vallen. Vrijheid zonder risico's, daar komt het in feite op neer. En het is de overheid die ervoor moet zorgen dat de risico's uitgebannen worden. Dat is onmogelijk, constateert Boutellier met een blik op de justitiële trechter.

Immers, slechts een heel klein deel van het totale aantal gepleegde misdrijven mondt uiteindelijk uit in een sanctie.

Hoe de overheid tegemoet moet komen aan de paradoxale roep om zowel steviger op te treden als zich van bemoeizucht te onthouden, is een onderwerp van nadere overpeinzing. Kiezen voor repressief optreden is verleidelijk, meent Boutellier, al was het maar omdat het tegemoet komt aan de populistische roep om meer veiligheid. Zijn voorkeur gaat echter uit naar een overheid die lokale initiatieven bevordert, die investeert in opvoeding en onderwijs, welzijnswerk en strafrecht, en die de roep om herstel van normen en waarden en de hernieuwde lokale gemeenschapszin koestert en stimuleert.

Hans Boutellier: De veiligheidsutopie. Hedendaags onbehagen en verlangen rond misdaad en straf. Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2002.

• • •

Modus operandi

Hoe gaan dieven, oplichters, vandalen, afpersers, fraudeurs te werk? In deze rubriek belichten we bekende en minder bekende werkwijzen (modus operandi) van criminelen. Opdat u op uw hoede bent en waar mogelijk preventief actie kunt ondernemen.

De blikopeners van sardine- en Smack-blikjes blijken uitstekend te werken als valse sleutels. Je kunt er

niet alleen veel fietssloten mee openen, maar ook bijvoorbeeld schoolkluisjes. Dat bleek op een middelbare school in Amsterdam-West, waar een scholier regelmatig zat te morrelen aan de kluisdeuren van medescholieren. Na een reeks inbraken werd een videocamera bij de kluisjes geplaatst en werd de dader op heterdaad betrapt. Hij bleek te beschikken over een enorme 'sleutelbos', gejat van blikjes uit de supermarkt.

• • •

SECondant getuigde in zijn column van december 2001 van zijn heimwee naar vroeger tijden, toen men zich regelmatig kritisch uitliet over het strafrecht. Ter illustratie van de toenmalige tijdgeest verwees hij naar de rubriek Overlopers van het reclasseringstijdschrift KRI, waarin volgens hem personen op de hak genomen werden die zich verkwanseld hadden aan het politie- en justitieapparaat. Voormalig KRI-redacteur René van der Velden betwist SECondants uitspraak dat deze personen zonder recht op weerwoord aan de schandpaal werden genageld. Alle geïnterviewden deden vrijwillig mee en hadden hun interview voorafgaand aan de publicatie ervan geautoriseerd.

KRI-tiek

door René van der Velden

Onlangs kwam mij de column van SECondant in SEC, december 2001, onder ogen, met de kop 'Overlopers'. De bewering daarin dat het tijdschrift KRI in zijn rubriek Overlopers personen zonder recht op weerwoord op de hak nam, raakt kant noch wal. SECondant lijdt aan geheugenverlies.

Hoe zat het wel? De rubriek Overlopers in het tijdschrift KRI bevatte van 1983 tot en met 1986 interviews met carrièremakers bij justitie. De stijlform was een zogenaamd verhoor over de 'overloop' van politiek naar advocatuur, van maatschappelijk werk naar gevangenisdirectie, van openbaar ministerie naar rechterlijke macht, et cetera. Deze stijlform maakte het inderdaad tot een spannende, maar zeker ook informatieve rubriek over strafrecht, criminaliteit, de zin en onzin van gevangenisstraf, repressie en preventie, normhandhaving en de normen van de handhavers.

Om de herinnering verder op te frissen. Tot de 'verhoorden' behoorden onder anderen de ambtenaren Ben van der Goorbergh, Henk Greven, André Rook, de officieren van justitie

Frits van Straelen en Piet van Dijken, de gevangenisdirecteuren Frank van den Broek, Jos Poelmann, Johan Hassing, advocaat Jean Burlet, de maatschappelijk werkers Martin Mes en Rob Koopmans, hoogleraar Geert Corstens en de rechters Jan Jacob Abspoel en Ulco van de Pol.

Al deze geïnterviewden onderwierpen zich vrijwillig aan hun 'verhoor'. Elke geïnterviewde heeft het interview geautoriseerd, en opnieuw geautoriseerd toen de interviews in 1986 enigszins gewijzigd bij uitgeverij Papieren Tijger in boekvorm verschenen onder de

titel *Mores Leren*. SECondant schrijft: "Zonder recht op weerwoord werd de betrokken persoon aan de schandpaal genageld, omdat hij volgens de redactie koos voor het geld, de positie of de status en in elk geval voor de repressie."

SECondant heeft de werkelijkheid geweld aangedaan en vervolgens de onjuiste aantijging gebruikt als onderbouwing voor het beweerdde in de column.

De rubriek SECond Opinion is een platform voor de lezers, waarin zij de gelegenheid krijgen hun mening te ventileren over zaken die betrekking hebben op (veel voorkomende) criminaliteit. Ook kunnen reacties op eerder in SEC gepubliceerde artikelen worden opgenomen. Opname van artikelen geschiedt onder verantwoordelijkheid van de auteur(s). In deze rubriek geplaatste artikelen weerspiegelen derhalve niet noodzakelijk de mening van de redactie. Anonieme en onder pseudoniem ingezonden brieven worden niet geplaatst. De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen in te korten.

In het juninummer van *SEC* weersprak justitieambtenaar Hans Willemse de opvatting dat je de criminaliteit van asielzoekers niet met die van autochtone Nederlanders kunt vergelijken. Hij betoogde dat uiteenlopende groepen best met elkaar vergeleken kunnen worden (pas daarna komt de vraag naar de verklaring van het verschil aan de orde) en onderbouwde zijn betoog met cijfers over moord en doodslag. In een reactie op dit artikel legt Frans van Velden uit waarom het artikel van Willemse onwetenschappelijk is en stigmatiserend voor mensen van buitenlandse herkomst. Justitie zou zich ervan moeten distantiëren, temeer daar het verleden heeft geleerd hoe gevaarlijk het kan zijn om bepaalde kenmerken en gedrag aan een hele bevolkingsgroep toe te schrijven.

Justitie en de 'moordzuch buitenlander'

door Frans van Velden

In *SEC* van juni 2002 zet Hans Willemse, ambtenaar van het ministerie van Justitie, enkele cijfers van moord en doodslag door 50.600 asielzoekers af tegen die van moord en doodslag door 14 miljoen Nederlanders (respectievelijk 11 en 219 in 1998). Hij hecht belang aan het verschil en geeft als verklaring: "Het is immers bekend dat personen van buitenlandse herkomst in het algemeen ook een bepaald niveau en soort van criminaliteit in hun 'culturele bagage' met zich meebrengen." Hij vermeldt geen bron van die kennis. Uit de cijfers en zijn verklaring trekt hij de conclusie, dat asielzoekers criminelere en moordzuchtiger zijn dan Nederlanders, omdat zij van buitenlandse herkomst zijn (sic). Volgens Willemse is die gevolgtrekking maatschappelijk relevant en verdient zij nader onderzoek. Waarom, of wat het doel van dat onderzoek zou kunnen zijn, vertelt hij niet.

In zijn algemeenheid zegt de verklaring van Willemse helemaal niets. Zijn conclusie brengt het onderzoek naar moord en doodslag in Nederland geen

stap verder. Normaliter zou ik de bladzijde dan ook omslaan en de zinloosheid van zo'n artikel snel vergeten. In dit geval gaat het echter om de mening van een topambtenaar, die door zijn chef namens de minister van Justitie wordt gedeeld. De verklaring en conclusie van Willemse maken dus kans om uitgangspunt te worden van onderzoek, dat de basis voor een politieke strategie zou kunnen worden. Dat zou een vergissing zijn die ernstige gevolgen kan hebben. De verklaring is geen verklaring, maar een algemene waarheid. De toevoeging "van buitenlandse herkomst" impliceert dat die verklaring specifiek voor buitenlanders zou gelden. Dat is niet waar, zij geldt voor iedereen.

Onwetenschappelijk

Het artikel van Willemse is suggestief, discriminerend en stigmatiserend voor alle mensen die van buitenlandse herkomst zijn of lijken te zijn. Het lost niets op, maar kan wel aan grote problemen bijdragen. Het is onwetenschappelijk en om die reden is eerder een rapport van de politie over crimi-

naliteit van asielzoekers en Groningers naar de prullenbak verwezen. Populair gezegd omdat het onwetenschappelijk is om appels met peren te vergelijken. De wetenschap vraagt bijvoorbeeld: 'hoe kan het aantal gevallen van moord en doodslag in Nederland worden verminderd?' of 'hoe kan de schade door diefstal uit winkels worden beperkt?'. In beide vragen komen geen asielzoekers, personen van buitenlandse herkomst of Nederlanders voor. Dat ligt voor de hand, want behoren tot een groep is nu eenmaal geen crimineel gedrag.

Willemse beweert echter dat appels wel met peren kunnen worden vergeleken, omdat het allebei fruit is. Hij heeft de kritiek op het rapport over Groningen niet begrepen. Niet elk fruit heeft een bepaalde smaak. Niet elke asielzoeker, persoon van buitenlandse herkomst of Nederlander is crimineel. Fruit moet daarom met fruit worden vergeleken, peren met peren en appels met appels. Bij de vraag hoe het aantal gevallen van moord en doodslag in Nederland kan worden verminderd, hoort onderzoek naar daders van moord en doodslag, ongeacht hun herkomst. Dat principe is

De auteur is bouwkundig ingenieur en studeerde bedrijfskunde en pedagogische wetenschappen. Hij is werkzaam als verslaggever bij een landelijk dagblad.

Foto: Joost van den Broek, Hollandse Hoogte

tige

zelfs in de Grondwet verankerd.

Willemse maakt nog een fout. Hij vergelijkt niet alleen appels met peren, maar gooit alle peren ook nog eens op één hoop. Alsof onder Nederlanders geen groepen te onderscheiden zijn met veel moord en doodslag.

Onnavolgbaar

Bonter maakt Willemse het in tabel 2, waarin ook de appels nog eens worden ingedeeld in onnavolgbare verzamelingen zoals Indonesië en overig Azië, Marokko en overig Afrika, Noord-Amerika en Nederland. Zonder enige verklaring. Als het ergens noodzakelijk is om operationele definities te geven en de cijfers van bronnen helder te interpreteren en weer te geven, dan is het wel in de sociale wetenschappen. Wat verstaat Willemse onder moord en doodslag? Slaan de cijfers op plannen, pogingen, verdeningen, arrestaties, veroordelingen? Statistieken van justitie en politie betreffen meestal opgeloste misdrijven. Een groot deel van de gevallen van moord en doodslag in Nederland wordt helemaal niet opgelost. Een deel van de al dan niet geslaagde pogingen wordt niet eens opgemerkt. Zeker niet door Willemse.

In zijn artikel stelt Willemse de vraag hoe het komt, dat per 100.000 asielzoekers 22 moord of doodslag hebben begaan en per 100.000 Nederlanders 1,6. Die 22 daders zijn volstrekt imaginair, want zoveel asielzoekers zijn er helemaal niet. Het is net zo dwaas als de vraag te stellen waarom van 14 miljoen asielzoekers 3.080 moord of doodslag hebben gepleegd. De absolute doodssteek voor de stellingname van Willemse is echter, dat het statistisch niet relevant is of in Nederland jaarlijks 219 of $219 + 11 = 230$ gevallen van moord of doodslag voorkomen.

De vraag is zinloos, want zelfs al zouden die 11 gevallen geëlimineerd kunnen worden, dan nog verandert de hoeveelheid moord en doodslag in Nederland niet significant. Het onderzoek waar Willemse op aandringt, is voor het daadwerkelijk verminderen van moord en doodslag van nul en generlei waarde.

Voor leden van verzamelingen zoals asielzoekers en Nederlanders nadert de kans op het plegen van moord of doodslag naar nul. De meeste Nederlanders plegen nooit een moord, de meeste personen van buitenlandse herkomst evenmin. Voor het plegen van moord en doodslag bestaan ongetwijfeld zinvolle indicatoren, zoals wellicht het bezit van een wapen, gewinning aan een wapen en de bereidheid om het te gebruiken, betrokken-

heid bij zware criminaliteit of het lijden aan een psychische ziekte. Moord en doodslag staan echter normaliter ver buiten de normen en waarden van personen. Dat geldt in alle culturen en voor alle groepen, of het nu om Nederlanders of personen van buitenlandse herkomst gaat. Moord en doodslag zijn geen indicator voor kleine delicten, maar voor zware criminaliteit. Willemse schiet met een kanon op een zwerm muggen. Ofwel, hij wil met een schot hagel de rotte appels en peren raken.

Gevaarlijk

De aanpak van Willemse is niet alleen onwetenschappelijk, hij is ook maatschappelijk gevaarlijk. In het verleden zijn ook wel eens kenmerken en gedrag van bepaalde personen aan hele bevolkingsgroepen toegeschreven. Dat is niet goed afgelopen, om het voorzichtig uit te drukken. Het doet de waarheid geweld aan, want het is zeer waarschijnlijk dat onder een bepaalde groep van 50.600 Nederlanders het aantal daders van moord en doodslag hoger is dan onder de 50.600 asielzoekers of een andere groep van 50.600 personen van buitenlandse herkomst. Toch denkt Willemse dat zijn verklaring hout snijdt. Volgens zijn cijfers zouden in het buitenland gemiddeld ruim 13 maal (asielzoekers ten opzichte van Nederlanders) of 36 maal (asielzoekers ten opzichte van

Nederlanders met beide ouders van binnenlandse herkomst) zoveel moord en doodslag voorkomen als in Nederland. Flagrant onzin.

Het is een ambtenaar van de directie Algemene Justitiële Strategie van het ministerie van Justitie die deze dwaasheid heeft geschreven en gepubliceerd. Ik heb gevraagd om een rectificatie. T.G. Veenkamp, directeur van de directie Algemene Justitiële Strategie, schreef mij namens de minister dat daar geen reden voor is. Hij heeft mijn mening wel aan Willemse voorgelegd, maar een antwoord heb ik nooit gekregen. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de minister van Justitie achter de suggestieve, discriminerende en stigmatiserende inhoud van het artikel staat en de conclusie deelt dat asielzoekers criminelere zijn dan Nederlanders omdat zij personen van buitenlandse herkomst zijn. Dat is niet niks. Ik vrees voor de toekomst als de minister zijn politieke strategie op zo'n mening fundeert.

Ik vraag me af waar Willemse nu eigenlijk op af stevent. Wil hij een moordneigingstoets voor immigranten invoeren? Wil hij een les 'gij zult niet moorden of doodslaan' aan de inburgeringscursus toevoegen? Wil hij asielzoekers en personen van buitenlandse herkomst een sticker laten dragen met de waarschuwing '13 maal zo moordzuchtig' of '36 maal zo moordzuchtig'? Moeten personen van buitenlandse herkomst op de een of andere manier verwijderd worden ter preventie van moord en doodslag? Er zijn teveel overeenkomsten met de jaren dertig waarin ook quasi wetenschap werd bedreven om het etiketteren en afvoeren van een bevolkingsgroep te rechtvaardigen. Ik maak me grote zorgen als de minister werkelijk

bereid is zijn politiek te baseren op verklaringen en conclusies als die van Willemse. Ik wens dat de Tweede Kamer en het kabinet snel een eind aan deze dwaasheid zullen maken.

Trauma's

Ik ken een vierdejaars student 'cultuur en beleidsvraagstukken' en heb nog even zijn mening gevraagd. Het feit dat het aantal daders van moord en doodslag in een bepaalde groep hoger is dan daarbuiten, wekte meteen zijn wetenschappelijke interesse. "De kans dat je de verklaring moet zoeken in zwaar getraumatiseerd zijn, is het grootst. Daarnaast is er de sociale cohesie", betoogde de student. "Burkheim wees er al op dat de kans op zelfmoord groter is bij minder sociale co-

hesie. De hypothese zou kunnen zijn, dat zwaar getraumatiseerden een hoger criminaliteitsniveau hebben dan niet getraumatiseerde personen. Dat zou je kunnen onderzoeken, maar je moet je ook afvragen wat je ermee wilt doen. Ik ben niet verbaasd als asielzoekers in die groep voorkomen. Vanuit een wij-cultuur naar een ik-cultuur migreren is al traumatiserend. Asielzoekers komen ook nog vaak uit oorlogsgebieden. Bovendien lopen zij kans op minder sociale cohesie." Het artikel van Willemse kan wat betreft de student linea recta in de prullenmand. Het zou op de universiteit een dikke onvoldoende opleveren.

SECurity check

In navolging van de grote dagbladen zoekt SEC virtueel contact met zijn lezers en peilt diens mening over actuele onderwerpen. Mail uw oordeel naar I.L.van.erpecum@minjus.nl of fax naar 070 - 370 72 50. In het volgende nummer van SEC wordt het resultaat van de peiling bekendgemaakt.

Het is een oude discussie, maar sinds kort weer zeer actueel: moet Nederland drugs uit het strafrecht halen of juist strenger optreden? Onlangs pleitte de scheidend president van de Amsterdamse rechtbank, R. Gisolf, ervoor om in ieder geval de handel in softdrugs vrij te geven. De opsporing en vervolging zouden het rechtssysteem te zeer belasten. Beter ware het

de problematiek aan het ministerie van VWS over te dragen. Zoals bekend, is men in het buitenland veelal een andere mening toegedaan. In de Beierse hoofdstad München bijvoorbeeld heerst een *Null Toleranz*-beleid jegens alle verslaafden. *Sofort eingreifen* is het motto. En het moet gezegd worden: in deze miljoenenstad kun je zelfs midden in de nacht veilig rondlopen. "Drugscriminaliteit is een sleutelcriminaliteit", zei minister van Binnenlandse Zaken Günther Beckstein in september in *de Volkskrant*. "Wie criminaliteit wil bestrijden en drugs in zijn land toestaat, heeft al verloren. Drugs en verwaarlozing gaan op de hele wereld hand in hand." Preventief interessant?

Producten en diensten die een aantrekkelijk doelwit vormen voor criminelen, kunnen veel beter beveiligd worden dan thans het geval is. Wanneer deze producten optimaal beveiligd zijn, zouden ze in aanmerking moeten komen voor een keurmerk. In opdracht van het Britse Foresight Crime Prevention Panel is een eerste stap gezet in de ontwikkeling van een dergelijk keurmerk, door een checklist op te stellen voor draagbare elektronische consumentengoederen, zoals computers, faxen, digitale camera's, televisies en mobiele telefoons.

Keurmerk Veilige Goederen

door Ivoline van Erpecum

Niet alle goederen en diensten zijn even gevoelig voor criminaliteit. Sommige bieden meer mogelijkheden om criminaliteit te plegen – denk bijvoorbeeld aan verzekeringsfraude of verkoop via het internet –, of zijn onvolgende beveiligd tegen diefstal. Fabrikanten ondernemen wel het een en ander om hun producten misdaad-proof te maken, maar hun mogelijkheden zijn bepaald niet uitgeput. Althans, tot die conclusie komt het Foresight Crime Prevention Panel, dat in opdracht van het Britse Home Office de criminaliteitsontwikkelingen en -risico's in kaart brengt. In Groot-Brittannië is dan ook het idee geboren om een keurmerk voor veilige goederen en diensten te ontwikkelen, dat de ondernemers een handvat biedt hun producten beter te beveiligen.

Het zal duidelijk zijn dat de ontwikkeling van een dergelijk keurmerk een complexe aangelegenheid is, waar nog wel enkele jaren mee gemoeid zullen zijn. Een eerste stap is nu gezet door de criminologen Ronald Clarke en Graeme Newman, die op verzoek van het Foresight Crime Prevention Panel een beveiligingscode ontwikkelden voor elektronische goederen. Clarke en Newman hebben hun opdracht nader beperkt tot de diefstal van draagbare consumentengoederen die aangewend worden voor communicatie, amusement of persoonlijke productiviteit. Het gaat dus onder meer om computers, laptops, elektronische

Foto: Reinout van den Bergh, Hollandse Hoogte

agenda's, digitale camera's en video-recorders, GPS-apparaten, mobiele telefoons, faxen, radio's, cd-spelers, tv's en elektronische muziekinstrumenten.

Ondanks deze nadere inperking was van meet af aan duidelijk dat de code te zijner tijd ook geschikt moest zijn voor andere producten en vormen van criminaliteit, zodat men niet iedere keer opnieuw het wiel hoefde uit te vinden. Bovendien zou de code bestand moeten zijn tegen de introductie van nieuwe technologische snufjes. Anders zouden steeds aanpassingen nodig zijn.

Vrijwillig

Twee noties werden van belang geacht bij de ontwikkeling en introductie van een beveiligingscode voor elektronische producten. Ten eerste dat bedrijven een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. En ten tweede dat zij er financieel baat bij hebben om negatieve aspecten die samenhangen met hun product, waarvan de diefstalgevoeligheid er een is, uit te bannen. Geconcludeerd werd dan ook dat het keurmerk vrijwillig

moest zijn en in samenspraak met de industrie ontwikkeld moest worden. De rol van de overheid zou beperkt zijn, maar haar (financiële) steun werd niettemin cruciaal geacht.

De beveiligingscode voor elektronische producten bestaat uit twee checklisten. Via de eerste checklist kan bepaald worden of het product aantrekkelijk is voor criminelen. De tweede bestaat uit een lange lijst van aanbevelingen om de beveiliging te optimaliseren. Zodra een product voldoet aan de criteria van de eerste checklist en dus een aantrekkelijk doelwit is voor criminelen, kan het voor een keurmerk in aanmerking komen door te voldoen aan de voorwaarden zoals opgesomd in de tweede checklist. Beide lijsten zijn voor commentaar aan de fabrikanten voorgelegd en behoeven nog verfijning. Het is de bedoeling dat de elektronica-industrie samen met de branche en eventueel de verzekeraars te zijner tijd een organisatie opzet, die de toekenning en registratie van het keurmerk op zich neemt.

Meer informatie is te vinden op de site www.foresight.gov.uk.

Hoewel één op de vijf bedrijven te maken krijgt met interne fraude, wordt er slechts mondjesmaat aangifte van gedaan. Een reden te meer om preventieve maatregelen te treffen. Goed integriteitsbeleid is een continu proces. Wie één element daaruit veronachtzaamt, ondergraaft meteen het hele beleid. Screening, functies scheiden, een open bedrijfscultuur, managers die een voorbeeldfunctie vervullen, het zijn onontbeerlijke bestanddelen van het integriteitsbeleid. Een bedrijfscode kan daarbij een belangrijk hulpmiddel zijn.

Tips tegen interne fraude

door Inez Weijer

U kent ze wel, krantenkoppen als: 'Beveiligers stal tonnen uit automaten', 'Bewaker bestal KLPD', of 'Amateur deed hersenoperaties'. En u herinnert zich ook nog wel de diamantsorteerder die er met vijftig kilo edelstenen van door ging. Fraude door eigen medewerkers blijkt een groot probleem. Eén op de vijf bedrijven wordt ermee geconfronteerd. De financiële schade loopt in de miljoenen euro's en ook de indirecte schade, zoals aantasting van het moreel van de medewerkers en van de zakelijke relaties, is groot. Exacte cijfers ontbreken, omdat de aangiftebereidheid gering is: in meer dan 80% van de incidenten bij middelgrote bedrijven wordt geen aangifte bij justitie gedaan. Redenen hiervoor zijn angst voor negatieve publiciteit, langdurige juridische procedures en de verwachting dat de kans op vergoeding van de schade gering is. En als er al aangifte gedaan wordt, is het vaak moeilijk de schade te verhalen. Verandering en vervaging van normen en waarden worden gezien als een belangrijke reden voor het fraudeprobleem.

Integriteitsbeleid

Al met al voldoende reden preventieve maatregelen te nemen en u te buigen over het integriteitsbeleid binnen uw organisatie. Daarmee kunt u veel problemen voorkomen.

Dit beleid beperkt zich niet alleen tot het in dienst hebben van betrouwbare, integere medewerkers, het is meer dan dat. Het is weten waar u op moet letten als u nieuw personeel aanneemt. Weten hoe u ervoor kunt zorgen dat u het risico van fraude zo klein mogelijk maakt. Weten wat u wel en niet kunt doen, als er toch een incident heeft plaatsgevonden. En het is weten hoe u voor dit integriteitsbeleid een breed draagvlak creëert binnen uw organisatie. Het spreekt vanzelf dat dit zowel voor profit als non-profit organisaties geldt. Ook de overheid dient aandacht te hebben voor het beleid rondom integriteit, want juist bij haar is integriteitsbeleid vaak een ondergeschoven kindje.

Het gaat bij integriteitsbeleid om een continu proces. Wanneer je één element veronachtzaamt, hebben de overgebleven elementen nog maar weinig waarde. Wanneer nieuw personeel niet gescreend wordt, heeft een bedrijfscode niet zo veel zin. Wanneer je de verkeerde handelingen verricht als er toch een incident is geweest, verdwijnt de opgebouwde reputatie als sneeuw voor de zon. En het implementeren van een bedrijfscode zonder dat die regelmatig wordt besproken en bijgesteld, heeft ook geen effect.

Sollicitatieleugens

Veel sollicitatiebrieven en cv's bevatten leugens of onjuistheden. In bijna iedere brief staan onwaarheden. In ongeveer de helft wordt bewust gelogen of informatie achtergehouden. Bedrijven zijn vaak te nonchalant bij het aannemen van personeel. De krapte op de arbeidsmarkt draagt daar zeker aan bij. Screening wordt in Nederland nog maar weinig gedaan, lijkt haast omstreeden te zijn. Toch is het van groot belang dat dat mooie cv van de sollicitant nauwkeurig bekeken wordt. Veel problemen kunnen worden voorkomen door een antecedentenonderzoek bij de sollicitatieprocedure toe te passen. Dit geldt niet alleen voor grote bedrijven, ook kleinere organisaties kunnen veel baat hebben bij screening. Wanneer dit met toestemming van de betrokkene gebeurt, komt de privacy niet in het geding.

Organisaties kunnen zelf ook veel doen bij sollicitatieprocedures, naar de originele diploma's vragen, bijvoorbeeld, en geen genoegen nemen met kopieën. Voor de creatieve geesten is het immers zeer eenvoudig geworden een diploma te vervalsen. Daarnaast zijn er via het internet diploma's te bestellen die niet van echt te onderscheiden zijn.

Open bedrijfscultuur

Met screening alleen bent u er niet. U wilt niet alleen betrouwbaar personeel binnenhalen, u wilt er ook voor zorgen

ude

dat uw medewerkers integer blijven. Het gaat erom een cultuur te creëren waarin diefstal en fraude geen voedingsbodem hebben. Daarnaast is het van belang duidelijk te maken wat er moet gebeuren, als er toch een incident is geweest. Een open bedrijfscultuur kan veel problemen voorkomen. Medewerkers moeten gemotiveerd zijn, goed opgeleid voor de taken die ze hebben te verrichten en een adequate beloning krijgen. Ze moeten zich gewaardeerd voelen en het idee hebben dat hun leidinggevende interesse heeft voor sociale aspecten. Organisaties waarbij dit niet zo is, zijn veel gevoeliger voor fraude. De rol van de leidinggevende is uitermate belangrijk. Als er in het management onrechtmatigheden plaatsvinden, is de drempel voor de lagere echelons niet hoog meer.

Het moet volstrekt duidelijk worden wat wel en niet getolereerd kan worden. Daarnaast is het ook belangrijk een klimaat te scheppen waarin klokkenluiders een rol kunnen spelen. Medewerkers moeten elkaar kunnen aanspreken op ontoelaatbaar gedrag. Het is noodzakelijk dat de organisatie een meldpunt creëert waar medewerkers hun verhaal kwijt kunnen. De monitoring hiervan is uitermate belangrijk: wat gebeurt er ná een melding? Hoe is de follow-up? Wat zijn de gevolgen? Communicatie hierover is essentieel.

Zwakke plekken

Het is dus van groot belang u w bedrijfscultuur, de heersende normen en waarden en de mogelijke zwakke plekken te inventariseren en te analyseren. 'Zwakke plekken' zijn die plekken waar gelegenheid en intentie bij elkaar komen. Heeft u een medewerker met een dure hobby of verslaving, en heeft hij ook nog toegang tot de kas, dan kan dat een geval van 'de kat op het spek binden' zijn. Weet u hoe de geldstromen binnen uw bedrijf lopen, of wat er op voorraad ligt? Hoe zit het met functiescheidingen, doet de inkoper ook de betalingen? Wie heeft er toegang tot welke ruimtes en hoe zit het met de computerautorisaties?

Bedrijfscode

Een belangrijk hulpmiddel hierbij is een bedrijfscode. Het formuleren en implementeren van zo'n code is een

grote stap in de richting van de realisatie van een integraal preventie- en veiligheidsbeleid voor fraudebeheersing. Zo'n code expliciteert waar een bedrijf voor staat, de kernwaarden en -verantwoordelijkheden. De bedrijfscode zou idealiter continu getoetst en aangepast moeten worden aan de hand van actuele discussies en ontwikkelingen. De code moet gaan leven binnen een bedrijf. Per slot van rekening is het opstellen van een bedrijfscode geen eindpunt, maar een begin.

Een sterke bedrijfscultuur, met oog voor het personeel – zowel personeel dat al in dienst is als voor nieuwe medewerkers – en aandacht voor de normen en waarden, zijn de belangrijkste elementen van een adequaat integriteitsbeleid. Een systematische en integrale aanpak is hierbij essentieel.

Foto: Piet den Blanken, Hollandse Hoogte

Buitenlandse bladen

Mishandeling en misdaad

Criminologen hebben de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan de relatie tussen kindermishandeling en de ontwikkeling van crimineel gedrag. Kinderen die in hun jeugd seksueel misbruikt, geestelijk of fysiek mishandeld of emotioneel verwaarloosd zijn, zouden een grotere kans lopen op afwijkend c.q. delinquent gedrag in hun puberteit. Deze hypothese behoeft echter nuancering. In het tijdschrift *Criminology* (nummer 2, 2002) wordt verslag gedaan van een studie naar de relatie tussen mishandeling en criminaliteit. Daartoe worden vier situaties onderscheiden: a. geen mishandeling; b. alleen mishandeling in de vroege jeugd; c. alleen mishandeling in de puberteit; d. voortdurende mishandeling (zowel in de jeugdjaren als in de puberteit). Vervolgens is deze indeling toegepast op de gegevens afkomstig van de Rochester Youth Development Study, een longitudinaal onderzoek naar de ontwikkeling van jongeren in de puberteit, aangevuld met informatie van de politie en de kinderbescherming. De uitkomst is dat er geen relatie bestaat tussen mishandeling in de jeugd en de ontwikkeling van crimineel gedrag. Daarentegen blijken zowel mishandeling in de puberteit als voortdurende mishandeling sterk verband te houden met het ontstaan van crimineel gedrag.

Databank voor wapens

Het aantal geregistreerde wapens neemt in België fors toe, meldt het Belgische politievakblad *Politiejournaal* (nummer 6, 2002). In 2001 telde de politie 569.208 verweerwapens, 154.408 jacht- en sportwapens en 19.764 oorlogswapens. Drie jaar eerder bedroegen die aantallen respectievelijk 527.807, 115.032 en 16.444. Sinds kort beschikt België over een Nationale Ballistische Gegevensbank. De kogel is (bij wijze van spreken) officieel sinds 6 mei 2002 door de kerk met de ingebruikname van het IBIS-systeem. Dankzij de databank is het mogelijk verschillende schietincidenten met el-

kaar te vergelijken. Elke kogel die afgevuurd wordt en elke huls die op de plaats van het misdrijf gevonden wordt, heeft namelijk een unieke 'vingerafdruk'. Het IBIS-systeem groeit momenteel uit tot Europese standaard, zodat in de toekomst ook grensoverschrijdende vergelijkingen mogelijk zullen zijn.

Bob in de bus

In België zit na een avondje stappen Bob achter het stuur. Bob heeft amper tot geen alcohol gedronken en kan zijn passagiers dus veilig vervoeren. Ook in Nederland geniet Bob inmiddels enige bekendheid, vanwege de slogan 'Bob jij of Bob ik'. Wellicht verdient ook het nieuwste initiatief van de Belgen navolging om rijden onder invloed te voorkomen. De Vlaamse provincie Limburg zet sinds kort fuibusen in, die jongeren na een feestje naar huis vervoeren. Het initiatief vloeit voort uit de Limburgse ronde over het jeugdbeleid, tijdens welke de gedeputeerden veel vragen kregen over de mogelijkheid om fuibusen in te zetten. Het voordeel is dat jongeren niet meer met een slok op achter het stuur kruipen, niet meer afhankelijk zijn van pa of ma om hen op te halen en ook nog gegarandeerd veilig thuis komen. De fuibus is nu beschikbaar voor alle gemeenten, meldt de provinciale nieuwsbrief *Veiligheidswijzer* (nummer 2, 2002). Voorwaarde is wel dat de aanvraag op tijd binnen is, de fuif groot genoeg is, de organisator van het feest zorgt voor begeleiding in de bus en de route van de bus bekendmaakt op zijn flyers.

Oorzaken van criminaliteit

Na een jarenlange toename is de criminaliteit zowel in de VS als in Canada in de jaren negentig fors afgenomen. Criminologen buigen zich sinds enige tijd vooral over de vraag welke factoren in de VS tot deze gunstige ontwikkeling hebben geleid. Er zijn inmiddels tal van suggesties gedaan. Zo zou de daling veroorzaakt kunnen zijn door de toename van het

aantal agenten, de hardere aanpak of de strengere straffen. In Canada echter, waar zich dezelfde ontwikkeling in de criminaliteit heeft afgespeeld, hebben zich nauwelijks wijzigingen voorgedaan in het politie- en justitiebeleid. In de *Canadian Journal of Criminology* (nummer 1, 2002) wordt dan ook geconcludeerd dat er andere factoren aan deze trend ten grondslag moeten liggen. Gedacht wordt aan demografische veranderingen (de babyboomers uit de jaren zestig zijn volwassen geworden), meer werkgelegenheid in de jaren negentig, een grotere participatie van jongeren in het voortgezet onderwijs en een sterke afname van openbaar alcoholgebruik dankzij strengere wetgeving.

Project 11 tegen straatroof

Het aantal straatrovers in Gent is in de eerste maanden van 2002 zo schrikbarend toegenomen, dat snel ingrijpen geboden was. Weliswaar was de toename mede te wijten aan een nieuwe wijze van registreren door de Belgische politie, maar dat verklaarde slechts ten dele deze nieuwe criminaliteitsontwikkeling. Bovendien gaven ook de daarop volgende maanden een toename te zien. Reden voor het parket Gent om in de lente de koppen bij elkaar te steken. Aanvullende maatregelen die het opsporingsonderzoek moesten versnellen, zetten weinig zoden aan de dijk. Vandaar dat besloten werd tot het Project 11. Op vier niveaus is de problematiek aangepakt. Dit betekende om te beginnen een betere opsporing. Zo werd de aanrijdtijd fors verkleind, hetgeen de pakkans van de dader moest vergroten, en werd de wijze waarop het dadersignalement tot stand kwam verbeterd. Ten tweede ging de politie intensiever surveilleren op de risicolocaties. Bovendien werden ten derde niet-herkenbare politieteams ingezet, die bekende en potentiële daders in de smiezen hielden. Het vierde niveau ten slotte behelsde een gericht onderzoek, waarbij parket en lokale en federale politie nauw samenwerkten. De aanpak wierp vrij snel vruchten af, meldt het Belgische politievakblad *Politiejournaal* (nummer 5, 2002). Het aantal straatrovers daalde fors. In minder dan drie weken zijn 79 figuren opgepakt, onder wie 21 straatrovers, 16 andere criminelen en 4 illegalen. Het moge duidelijk zijn dat de aanpak ook een impact heeft op andere vormen van criminaliteit.

Moord en geweld

In Schotland worden in vergelijking met Engeland en Wales relatief veel moorden ge-

Lezersservice

WODC: WODC: voor sociaal-wetenschappelijke publicaties en statistische informatie op Justitiegebied kunt u terecht bij de informatiedesk van het WODC, e-mail wodc-informatiedesk@minjus.nl.

Internet: informatie over criminaliteitspreventie is te vinden op de website www.minjust-dpjs.nl; informatie over onderzoek van het WODC staat op de website www.wodc.nl.

pleegd, terwijl het aantal overige geweldsdelicten gering is. In Engeland en Wales is juist het omgekeerde het geval: daar vinden relatief veel geweldsdelicten plaats, terwijl vergeleken met Schotland het aantal moorden laag is. Dit bevreemdt des te meer, omdat vaak wordt gedacht dat het niveau van geweldscriminaliteit en het aantal moorden met elkaar samenhangen. In een artikel in het tijdschrift *Security Journal* (nummer 3, 2002) wordt geopperd dat het verschil samenhangt met de snelheid waarmee de politie reageert en de vaart waarmee een slachtoffer in het ziekenhuis belandt. Met andere woorden: in Engeland en Wales is er veel geweld, maar zijn politie en ambulance er als de kippen bij, terwijl in Schotland bij het weinige geweld dat er plaatsvindt, trager wordt gereageerd. In Schotland is het aantal dodelijke slachtoffers het dubbele van het aantal moorden in Engeland en Wales. Vooral het hogere aantal gevallen van niet-intentioneel (huiselijk) geweld in Schotland is hier debet aan.

Groepsriminaliteit in Canada

Hoewel er internationaal enige consensus begint te ontstaan dat veel jeugdcriminaliteit in groepsverband wordt gepleegd, is daar in Canada tot voor kort weinig aandacht aan besteed. Recent onderzoek, waarvan in de *Canadian Journal of Criminology* (nummer 3, 2002) verslag wordt gedaan, wijst uit dat minder dan de helft (44%) van de jongeren samen met anderen het misdaadpad opgaat. Bij 12-minners gebeurt slechts 57% van de criminaliteit in groepsverband. Bij volwassenen is dit 20%. Wellicht hangt het verschil met buitenlandse cijfers samen met het feit dat in Canada alle vormen van criminaliteit in ogenschouw zijn genomen, terwijl de buitenlandse onderzoeken zich vaak op één of enkele delicten concentreren. Sommige delicten lenen zich nu eenmaal beter voor een solo-actie dan andere.

Recente publicaties

- P. Baeten en E. Geurts. *In de schaduw van het geweld. Kinderen die getuige zijn van geweld tussen hun ouders*. Utrecht, NIZW, 2002.
- F. Boerman, W. van Tilburg en M. Grapendaal. *Landelijke criminaliteitskaart 1999. Aangifte- en verdachtenanalyse op basis van HKS-gegevens*. Zoetermeer, KLDP, 2002.
- Chr. Eliaerts (red.). *Constructief sanctioneren van jeugddelinquenten. Een commentaar bij vijf jaar werking van BAS*. Brussel, VUB-PRESS, 2002.
- M. Hoeve, J. Fair en B. Blijleven. *Internationale vergelijking omgang met psychisch gestoorde delinquenten*. Amsterdam, Vrije Universiteit, 2001.
- C.E. Hoogeveen, C.A.M. Pardoel en A.C. Spapens. *Naar een monitorinstrument bejegening van daders en verdachten in de strafrechtpleging. Haalbaarheidsstudie*. Tilburg, IVA, 2001.
- A. M. van Kalmthout. *Si non solvit in opere... Bijdragen over de geschiedenis en ontwikke-*

ling van onbetaalde arbeid als strafsanctie. Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2001.

- PricewaterhouseCoopers. *Procesmatig werken als rode draad bij succesfactoren van 'best practice' parketten. Resultaten van een onderzoek naar versnellingsmogelijkheden bij strafzaakbehandeling door het OM in de vervolgingsfase*. Amsterdam, PricewaterhouseCoopers NV, 2001.
- E. Roede, I. Breetveld en A. Nijssen. *De asielbehoefte voor blijvend gevaarlijke en gestoorde patiënten en delinquenten in Nederland. Kerngegevens blijvend gevaarlijke psychisch gestoorde delinquenten en patiënten*. Amsterdam, SCO-Kohnstamm Instituut, 2002.
- J. Seabrook. *Nergens veilig: extraterritoriale wetgeving in de praktijk. De vervolging van kindersekstoeristen in eigen land*. Amsterdam, SWP, 2002.
- S. Snacken (red.). *Strafrechtelijk beleid in beweging*. Brussel, VUBPRESS, 2002.

Colofon

SEC is een uitgave van de directie Jeugd en Criminaliteitspreventie (J&C) van het ministerie van Justitie, in samenwerking met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Het blad wordt gratis verspreid onder diegenen die werkzaamheden verrichten op het terrein van de criminaliteitspreventie. Opname van een artikel in het tijdschrift betekent niet dat de inhoud ervan het standpunt van de minister van Justitie weergeeft.

Redactieraad

P.W.G. de Beer (OM), R. van Bennekom (VNG), G. Bésanger (Stichting Vedivo), J.C.J. Boutellier (directie J&C), V. Jammers (directie J&C, voorzitter), K. van Limbergen (België), R. Meijer (Binnenlandse Zaken), E. Niemeijer (WODC), H. Raven (HBO), L.C.M. Tigges (Reclassering), C. Vermeulen (gemeente Venray), A.H. Westerman (Verbond van Verzekeraars), E. Wiersma (Halt Nederland).

Kernredactie

K. Blits (directie J&C), B. de Bruin (politieregio Hollands Midden), G.J. Terlouw (directie J&C).

Eindredactie

I.L. van Erpecum (directie J&C).

Redactieadres

Ministerie van Justitie, Redactie SEC (kamer H 1527), Postbus 20301, 2500 EH Den Haag. Telefoon 070 - 370 65 42. Fax 070 - 370 72 50. E-mail i.l.van.erpecum@minjus.nl.

Abonnementenadministratie

Abonnementen zijn gratis. De aanvraag voor abonnementen, alsmede het doorgeven van wijzigingen in de adressering kunnen (bij voorkeur schriftelijk!) worden ingediend bij de redactie.

Vormgeving

Tappan Communicatie

Druk

GVO grafisch bedrijf bv

Sluitingsdatum kopij

Kopij voor SEC 16-6 (december 2002) dient uiterlijk 26 november 2002 in het bezit van de redactie te zijn. Kopij graag op diskette in Word of WordPerfect 5.1 (DOS). Ongevraagde kopij kan plaatsing worden geweigerd.

Aan dit nummer werkten mee:

I. Bakker, S. van Bruinessen, H. Jansen, M. Jansen, R. Snel, I. Steuer, J. Terpstra, F. van Velden, R. van der Velden, I. Weijer.

Artikelen, bijdragen en/of reacties kunnen in overleg met de redactie worden geplaatst. Tegen overname van artikelen in Nederlandse media uit dit tijdschrift (mits met duidelijke vermelding van bron en auteur) bestaat geen bezwaar. Bij overname wordt toezending van een bewijsnummer op prijs gesteld.

ISSN 0920-5128

De menselijke maat

Kent u het gezegde: Voor niets gaat de zon op en van niets gaat de kat dood? Dat gezegde kwam in mij op, toen ik het uitgelekte document *Naar een veiliger samenleving* van het (inmiddels demissionaire) kabinet las over de aanpak van de criminaliteit in de, naar het schijnt, alsmat onveiligere wordende Nederlandse samenleving.

Begrijp me niet verkeerd. Het handhavingsniveau kan best een tandje of twee hoger en wat steviger, al was het maar om bijvoorbeeld een beetje in de pas te lopen met onze oosterburen. Ik weet het, je mag geen peren met appels vergelijken. Maar hier gaat het toch om twee rassen van hetzelfde soort. Het aangehaalde gezegde slaat echter niet op het handhavingsniveau, want voor allerlei repressieve maatregelen wordt al het nodige geld uitgetrokken, hoewel het volgens sommigen nog niet genoeg is. Neen, dat gezegde – en de diverse reacties op het uitgelekte document ondersteunen dit – slaat op de armoede waaraan de preventie van criminaliteit ten prooi is gevallen.

Misschien vergis ik mij schromelijk, maar ik dacht in het strategisch akkoord gelezen te hebben dat de zittende magistratuur ontlast moest worden. Uw SECondant is niet van het type dat ingewikkeld wil doen. Dus dacht ik: goede preventie voorkomt het plegen van misdrijven en geeft de rechter minder werk. En dat niet alleen, er vallen ook minder slachtoffers. Dat zal wel te simpel gedacht zijn, maar toch nog even dit: als de politie meer moet opsporen, zullen er ook meer zaken voor de rechter komen en dat zullen de wat ingewikkelder zaken zijn. Want in de week voor het uit-

leken van het veiligheidsdocument las ik tot mijn verbazing in een groot Nederlands ochtendblad dat politie en openbaar ministerie het voor gezien houden, wanneer een burger aangifte komt doen van eenvoudige inbraak of fietsdiefstal.

Hoezo aangiftebereidheid verhogen? Hoezo versteviging van het rechtsgevoel van de burger? Wordt nu niet aan de wortels van de rechtstaat gevreten? Krijgen we een tweedeling in stafrechtland? De zware gevallen bevoordelen boven de lichte gevallen. Natuurlijk moeten er prioriteiten gesteld worden. En burgers moeten ook hun steentje bijdragen. Maar juist die kleine criminaliteit is het die de burger rechtstreeks treft en waar hij zich over opwindt.

Een kat in het nauw maakt vreemde sprongen, zeker als hij weinig eten krijgt. Verwacht u van mij geen pasklare oplossingen. Criminaliteitsbeheersing is een moeilijk vak en de preventie van criminaliteit zo mogelijk nog moeilijker. Maar alle beetjes helpen. Vele kleintjes maken een grote, om nog maar eens een gezegde te bezigen. Veel mensen denken klein, zij hanteren de menselijke maat. Gaat het kabinet die ook hanteren? Mag ik mijn hoop vestigen op het Kamerdebat over dit veiligheidsdocument?

SECondant

De menselijke maat(lat)

Samenwerken in 10 stappen

Onlangs is de handreiking De 10 stappen van publiek-private samenwerking ontwikkeld. Ze is in eerste instantie bedoeld voor de politie, maar biedt ook andere partners inzicht in de valkuilen die vermeden kunnen worden bij publiek-private samenwerking.

door Henk Jansen

Een van de allereerste gevallen van publiek-private samenwerking die ik mij herinner, was de aanpak van een ernstig probleem in de gemeente Deventer in het midden van de jaren tachtig. De binnenstad werd, vooral in het weekend, geteisterd door uitgaansproblemen zoals vandalisme, vernielingen en geweld. Het was niet leuk meer om in de late avonduren door het centrum te wandelen. Een vooruitstrevend raadslid nam toen het initiatief tot de oplossing van het probleem.

Horecavertegenwoordigers, de ondernemersvereniging, de gemeentelijke reinigingsdienst, het bestuur van de bewoners van de binnenstad en ja, ook de politie, werden gedwongen tot een samenwerkingsverband. Samenwerking met de private sector was gloednieuw. Veel problemen waren nog niet doordacht en elke week moest het wiel opnieuw uitgevonden worden. Als vertegenwoordiger van de politie voelde ik me dikwijls niet op mijn gemak, maar ik was bereid om mijn nek uit te steken en om oplossingen te vinden voor bureaucratische restricties. Het duurde uiteindelijk toch nog een half jaar, voordat een bruikbaar plan van aanpak door de gemeenteraad bekrachtigd werd.

Hechter draagvlak

Inmiddels leven we in een nieuwe eeuw en is in het kader van het programma Politie en Wetenschap een handreiking voor publiek-private samenwerking ontwikkeld. Na lezing van De 10 stappen van publiek-private samenwerking werd mij duidelijk dat we in een veel kortere tijd een veel hechter draagvlak voor duidelijk omschreven maatregelen hadden kunnen creëren, als we deze handreiking tot onze beschikking hadden gehad. Ik ontdekte veel vragen die gesteld hadden moeten worden, maar waaraan we simpelweg niet gedacht hadden.

De handreiking is geschreven door het bureau DSP-groep (voorheen Van Dijk, Van Soomer en Partners) en TNO-MV, in samenwerking met het Regiobureau Veiligheid van de politie Noord-Holland Noord. Ze is nadrukkelijk bedoeld voor de politie, maar biedt ook andere partners een richtsnoer voor optimale publiek-private samenwerking.

Neus op de feiten

Publiek-private samenwerking wordt in de handreiking gedefinieerd als: "Een min of meer geformaliseerde structuur van samenwerking tussen publieke en private partners, die streven naar een zeker bepaald doel, gebaseerd op gezamenlijke regelingen." De kern van de handreiking is het grondig organiseren van een samenwerkingsverband waarin alle betrokkenen hun plaats weten en op basis van de juiste informatie kunnen beslissen over het meewerken aan een publiek-private oplossing. De handreiking definieert en organiseert. De lezer wordt keer op keer met de neus op de feiten gedrukt. Er worden breekpunten aangegeven. Uiterst pragmatisch maakt het de gebruiker duidelijk dat samenwerking geen eenvoudige zaak is. Breed draagvlak is een eerste vereiste, maar dat draagvlak moet blijven bestaan totdat het probleem opgelost is. Hoe houd je het bootje varende?

Zitten de juiste partijen aan tafel en hoe houd ik ze betrokken? Zijn de financiën goed geregeld? Zal dat laatste een breekpunt vormen?

De kracht van de handreiking is de manier waarop het tot stand is gebracht. Er is gebruik gemaakt van input van zowel bestuur en politie als van private partijen. Andere sterke punten zijn de praktische aanpak, de gemakkelijke leesbaarheid en het feit dat het werkt als een richtingaanwijzer. Het duwt de gebruiker naar de belangrijke punten die onder ogen gezien moeten worden. Toch slaagt ze er ook in om flexibel te zijn en geeft ze veel ruimte aan het eigen oordeel van de betrokken partijen.

Hindernissen

De handreiking bemoeit zich niet met wettelijke achtergronden, al begint de eerste stap met de aanbeveling om uit te gaan van lokale en/of regionale kaders voor publiek-private samenwerking. Zijn die er nog niet, dan is het zaak deze op te stellen. Zoals de titel al aangeeft, werkt de handreiking met een stappenstructuur: van start (er is een probleem) tot finish (moet de samenwerking voortgezet worden). Voordat de finish bereikt is, moeten er zes hindernissen genomen worden. Dit zijn zes beslissingsmomenten waarop de partners tegen elkaar kunnen zeggen: "Even goede vrienden, maar we gaan niet verder met elkaar." Deze go- of no-go-momenten zijn van grote waarde. Het is duidelijk dat wanneer deze beslissingsmomenten afwezig zouden zijn, het samenwerkingsverband in een vergevorderd stadium uit elkaar zou kunnen vallen.

Per stap moet een aantal vragen beantwoord worden. Aan de antwoorden wordt een zeker gewicht toegekend en de uitkomsten worden zichtbaar gemaakt. Daarmee wordt het belang van bepaalde aspecten extra benadrukt. Omdat het een goed doordachte stap-voor-stap aanpak is, worden alle partijen met de neus op de feiten gedrukt. Bovendien zijn verschillende momenten ingebouwd waarop betrokkenen de gelegenheid hebben om, na raadpleging van de achterban, te beslissen of ze de volgende stap willen zetten.

Het oplossen van veiligheidsproblemen is niet langer een monopolie van de politie, maar vergt de betrokkenheid van verschillende publieke en private partijen. De handreiking De 10 stappen van publiek-private samenwerking is daarbij onontbeerlijk en ik beveel het dan ook aan bij iedereen met publiek-private samenwerking te maken heeft.

Exemplaren van de handreiking zijn te bestellen bij Uitgeverij Kerckebosch te Zeist, telefoon 030 - 692 14 44.

Foto: Sijmen Hendriks, Hollandse Hoogte

Tekening: Hans Sprangers

De auteur is freelance veiligheidsadviseur en voormalig hoofdinspecteur van politie.